

KOMORNÍ LISTY

časopis soudních exekutorů

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

II/2015
7. ročník

ROZHOVOR
S PAVLOU FUČÍKOVOU

VLIV NOVÉHO
POJETÍ SJM

PRODEJ Z VOLNÉ
RUKY

vydává Exekutorská komora
České republiky

E-DRAŽBY EFEKTIVNĚ

MAXIMALIZUJTE POTENCIÁL SVÝCH DRAŽEB

Nabízíme efektivní řešení a know-how pro pořádání a správu
Vašich elektronických dražeb.

Vyzkoušejte si pořádání E-DRAŽEB naprosto nezávazně a ZDARMA.

**ÚSPĚŠNOST
KONANÝCH
DRAŽEB
56 - 73%**

**CENA DRAŽBY VČETNĚ
JEJÍ INZERCE
OD 245 Kč****

KONTAKTUJTE NÁS:

+420 774 868 037

+420 241 416 417

SPRAVCE@E-AUKCE.COM

*nabídka platí pouze pro nové klienty
**uvedené ceny jsou bez DPH 21%
***Call centrum je otevřeno ve všední dny
Po-Čt 9.00 – 17.00 a Pá 8.00 – 16.00

Server **Dražby-exekutoři.cz** samozřejmě splňuje všechny podmínky a nároky stanovené příslušnými zákony, stejně jako představy našich klientů z řad SE.

Náš systém danou dražbu nejen zrealizuje, ale také efektivně zprezentuje pomocí rozsáhlé inzertní sítě: **E-AUKCE.COM, Konkursní Noviny, reality.iDNES.cz, REALCITY.CZ, REALITYMIX.CZ, RealHit.cz, + desítky satelitních webů.**

Zkuste si tedy nezávazně a zdarma, jak se draží elektronicky na portálu **DRAZBY-EXEKUTORI.CZ**, klidně na všech Vašich aktuálních či pouze cvičných dražbách a ujistěte se, že Vám poskytneme přesně to, co hledáte.*

- 1) Pošlete nám příslušnou dražební vyhlášku (pomůžeme Vám ji vytvořit), znalecký posudek a fotografie.
- 2) Dražbu zdarma uveřejníme na portálu DRAZBY-EXEKUTORI.CZ a E-AUKCE.COM.
- 3) V případě Vašeho zájmu dražbu vložíme i na PORTÁLDRAŽEB.CZ.
- 4) Uveřejnění dražby Vám potvrdíme e-mailem.
- 5) Každá dražba je zároveň plnohodnotně uveřejněna na serverech reality.iDNES.cz, REALCITY.CZ, REALITYMIX.CZ, RealHit.cz i v Konkursních Novinách.
- 6) Zájemci o dražby mají stejně jako Vy k dispozici Call centrum, kde všem rádi pomůžeme a poradíme.***

drazby-@xekutori.cz

VEŠKERÉ STAROSTI S POŘÁDÁNÍM VAŠICH DRAŽEB NECHTE NA NÁS.

SOCIÁLNÍ PRÁVO NA DROBNOU KRÁDEŽ?

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
advokát

Sociální práva bývají často spojována s kategorií lidské důstojnosti. Jedná se o problematiku, na niž mohou být zcela zákonitě různé názory. Klíčové otázky jsou následující: Jak daleko mají sahát sociální práva? Je jejich současná ochrana dostatečná, nedostatečná či hypertrofující? Mají slova „lidská důstojnost“ a „hrdost“ totožný obsah?

Následující úvaha je v naznačeném rámci vedena nad nálezem Ústavního soudu ČR ze 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14.

Citovaným nálezem zrušil Ústavní soud rozhodnutí obecných soudů poté, co porušení práva na spravedlivý proces shledal ve způsobu doručování elektronického platebního rozkazu, který se posléze stal exekučním titulem, nezletilé žalované. Pokud jde o výrok a část argumentace odůvodnění, vázané k posouzení doručování elektronického platebního rozkazu, lze s nálezem souhlasit.

Souhlasit naopak nelze s tím, že Ústavní soud, aniž by to stěžovatelka namítala, vyslovil právní názor, že by věc, v níž se jednalo o přírážku k jízdě za tzv. černou jízdu, měla být posouzena též podle § 545 odst. 3 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. v tehdy platném znění. V této pasáži odůvodnění vyslovil Ústavní soud, že „*matka stěžovatelku nedostatečně finančně zabezpečovala a té poté nezbývalo než využívat MHD bez platné jízdenky pro jízdu do školy a podobně*“.

Víte, jaký je rozdíl mezi kauzou Hugova Jeana Valjeana a případem slečny stěžovatelky?

Ve Valjeanově případě bych rovněž hlasoval pro zrušení výroku o trestu, poněvadž galeje za ukradený bochník chleba jsou nepřiměřené. V případě černé pasažérky bych se k ochráncům Listinou základních práv a svobod zatím (?) nedefinovaného sociálního práva na drobnou krádež nepřipojil.

Má se stát judikovaný případ stěžovatelky A. F. pro teanegery příkladným, ba dočista edukativním? Byla by tatáž recidivující černá pasažérka beztrestná i poté, kdy by si po jízdě tramvají bez jízdenky mezi regály v samoobsluze snědla rohlík se sýrem a napila se kofoly, ježto ji „*matka nedostatečně finančně zabezpečovala*“? Zůstala by beztrestnou i poté, až by při další jízdě na černo sáhla společnickému do kapsy pro padesátikorunu, ježto ji „*matka nedostatečně finančně zabezpečovala*“?

Vybavil se mi příklad pozdějšího prvorepublikového prezidenta Advokátní komory v Čechách senátora Antonína Kloudy, který ve svých Pamětech vzpomínal na dobu po přijetí do gymnázia: „*Zatím nastala již rodičům povinnost, aby se postarali o nezbytné nutné potřeby pro školu i domov. Bylo předem nepochybné, že bytem zůstanu u rodičů v Lysolajích, odkud docházeti budu, jako jsem chodil do školy na Šárku pěšky – také do Prahy pěšky... Stěží jen mohli mi rodiče opatřit slušný nový oblek, jen však pro neděle a svátky – ve všedních dnech nosil jsem ještě dlouho starší šaty, často již spravované a záplatované...*“

Uzavřu s jistotou, že „nezbývalo než“ je hrůzostrašný omyl, stejně jako pocit hrdosti z podařené nedůstojné černé jízdy...

OBSAH

ROZHOVOR	6	System, ve kterém se pohledávky vymáhají, pravděpodobně nefunguje rozhovor s Mgr. Pavlou Fučíkovou, prezidentkou Exekutorské komory ČR
ČLÁNKY	10	Vliv nového pojetí společného jmění manželů na exekuční řízení z pohledu manžela povinného Mgr. Bc. Petra Konečná
	19	Prodej z volné ruky (nejen) v exekučním řízení Mgr. Jan Kubizňák
	27	Nahrazení vůle povinného k ukončení smluvního vztahu při vedení exekuce Mgr. Hynek Horák
	30	Součinnost třetích osob v exekučním řízení s přihlédnutím k novele exekučního řádu, zákonu č. 139/2015 Sb. Mgr. et Mgr. Jiří Flam
JUDIKATURA	34	Z judikatury Ústavního soudu rubriku připravila Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
	37	Judikatura v exekučních věcech rubriku připravil Mgr. David Hozman
Z HISTORIE	42	Stalo se JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
ZPRÁVY Z KOMORY	44	Profesní profil nového exekutora Mgr. Jaroslava Schafferová

ABSTRAKTY

Mgr. Bc. Petra Konečná

Vliv nového pojetí společného jmění manželů na exekuční řízení z pohledu manžela povinného

V souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva se zejména bezprostředně po vstupu nového občanského zákoníku v účinnost hovořilo o „konci manželství v Čechách“, neboť se zrazu začalo – pod vlivem mediální hysterie a neznalosti nové právní úpravy – jevit jako preventivně rozumné raději ani neuzavírat manželství, a tím tak uchránit alespoň část rodinného majetku před případným exekučním řízením či výkonem rozhodnutí. Cílem tohoto příspěvku je více než rok poté, co se zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, stal účinným, zrekapitulovat a zhodnotit jeho dopady na exekuční postih „společného jmění manželů“ především z pohledu manžela povinného.

Mgr. Jan Kubizňák

Prodej z volné ruky (nejen) v exekučním řízení

Předložený článek se zaměřuje na specifický odklon od jinak standardního průběhu exekuce, který je zakotvený v § 44a odst. 4 EŘ a někdy se též označuje jako prodej z volné ruky. Snaží se zachytit samotné systematické zařazení a doktrinální uchopení tohoto nástroje. Rovněž předkládá návrhy, jak by měl soudní exekutor postupovat, pokud používá zmíněné ustanovení. V neposlední řadě se autor snaží nalézt odpovědi na problematiku výkladovou, jakož i aplikační otázky související s prodejem z volné ruky. Příkazní smlouvou se příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce. Příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti. Ustanovení o příkazu se použijí přiměřeně i na případy, kdy má někdo podle smlouvy nebo podle jiných ustanovení zákona povinnost zařídit záležitost na účet jiného.

Mgr. Hynek Horák

Nahrazení vůle povinného k ukončení smluvního vztahu při vedení exekuce

S účinností od 1. ledna 2013 byl zákonem č. 396/2012 Sb. rozšířen § 312 z. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, o ustanovení umožňujícím nahrazení vůle povinného v souvislosti s postižením jiné pohledávky. Nejedná se v tomto případě o další způsob provedení exekuce, spíše o snahu umožnit efektivnější provedení exekuce postižením pohledávky povinného, jejíž splatnost je svázána s budoucími právními skutečnostmi či právním jednáním. S novým instrumentem přichází problém řešení účinnosti na řízení zahájená před jeho ustavením.

Mgr. et Mgr. Jiří Flam

Součinnost třetích osob v exekučním řízení s přihlédnutím k novele exekučního řádu, zákonu č. 139/2015 Sb.

Článek pojednává o úpravě součinnosti třetích osob dle novely exekučního řádu, zákona č. 139/2015 Sb. Zabývá se nově stanovenou povinností soudního exekutora přihlížet při vedení exekuce k majetkovému režimu mezi manžely, pokud je úprava manželského majetkového režimu zapsána do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Tato povinnost exekutora zároveň představuje povinnost Notářské komory České republiky údaje ze seznamu na písemnou žádost exekutora bezplatně poskytnout. Článek rovněž upozorňuje na legislativně technickou chybu, díky níž by šla novela interpretovat ad absurdum jako neúčinná, neboť doslovným výkladem ustanovení novely lze dospět k závěru, že exekutor k obsahu listin o manželském majetkovém režimu přihlížet nemůže.

SYSTÉM, VE KTERÉM SE POHLEDÁVKY VYMÁHAJÍ, PRAVDĚPODOBNĚ NEFUNGUJE

rozhovor
s Mgr. Pavlou Fučíkovou

připravil
Mgr. David Hozman
člen redakční rady

V dubnu byla Mgr. Pavla Fučíková (* 1967) zvolena prezidentkou Exekutorské komory ČR. Aktivní v ní ale byla od počátku – např. jako členka vzdělávací a zkušební komise, revizní komise a dohledové komise. Nyní chce v čele nového prezidia otevřít diskusi o systémových chybách nejen v exekucích, ale i v oblasti vzniku pohledávek.

Soudní exekutoři se nesmějí chovat povýšeně

Proč se v Česku tolik řeší téma exekucí?

Pokud si uvědomíme, kolika osob v České republice se exekuce týkají, není divu, že jim je věnována taková pozornost. Navíc jsou velmi jednoduše mediálně uchopitelným námětem o tom, jaké že to vlastně exekutoři dělají špatnosti. Je v celku jasné, že se dlužníkům nelíbí, že soudní exekutor zasahuje do jejich osobnostních a majetkových práv. Exekutor se stal zosobněným „zla“, je posledním a nejviditelnějším článkem vymáhacího procesu. Výkon exekutorské profese spojený se zásahem do majetkové sféry neplatiče jednoznačně vyvolává negativní postoje. To se nezmění. Podporuje to ale populistické kroky směřující k regulaci. Je však třeba si uvědomit, že ve výkonu exekučního řízení jsou dvě strany – věřitel a dlužník. Polovina účastníků tedy soudní exekutory vyhledává, neboť je potřeboje k tomu, aby se domohla svých soudem přiznaných práv. Nicméně i spousta dlužníků už zjistila, že exekuce jsou prováděny

profesionálně, slušně a korektně, že v krajních situacích lze sjednat např. splátkový kalendář. Exekuce sice znamená nucený výkon soudního rozhodnutí, ale soudní exekutoři ani jejich zaměstnanci se nesmějí chovat povýšeně. Vždy svým zaměstnancům říkám, že se nemají povyšovat nad těmi, jejichž osud je už tak těžký. A v praxi tento vstřícný přístup funguje, vědí to nejen věřitelé, ale i dlužníci. Tím však neříkám, abychom při své práci nebyli důslední. A to, že k občasnému excessu dojde v každé profesi, se prostě stává. Neexistují nástroje, které by tomu stoprocentně předešly.

Dá se vůbec z tohoto kruhu kontroverzí vnímaného některými účastníky na straně dlužníků vykročit?

Těžká otázka, na kterou bych ráda našla odpověď. Bude záležet na tom, jak dokážeme pojmenovat problém spojený se vznikem a vymáháním pohledávek. Je třeba upozornit na to, že systém, ve kterém se pohledávky vymáhají, pravděpodobně nefunguje. To už není jen problém samotných soudních exekutorů. Exekuce se týkají širokého spektra veřejnosti – věřitelů, politiků, dlužníků zastoupených např. člověkem v tísní, voličů. Ti všichni mají vedle soudních exekutorů zájem na efektivním výkonu práva v České republice. Nové prezidium Exekutorské komory ČR si proto dalo za cíl vyvolat diskusi na téma odpovědného vymáhání a vyzvat k debatě všechny zúčastněné. Cílem je společně najít a v České republice nastavit vyvážený systém, který bude dlouhodobě udržitelný a politicky prosaditelný. Je třeba začít hovořit o příčinách stavu, který tady máme. Problém je na začátku procesu a exekuce jsou následkem toho, že se neřeší samotná nemoc, ale pouze její projevy.

Jak chcete tuto diskusi otevřít?

Budeme volit různé formy. Chtěla bych pracovat na tom, aby se nám podařilo uspořádat odbornou konferenci či setkání u kulatého stolu, na které bychom dané téma mohli v globálním hledisku otevřít. Pokusíme se ukázat, že mezi soudními exekutory jsou erudovaní právníci, kteří mají veřejnosti co nabídnout, a to nejenom na poli exekučního práva. Možná, že jsme pod tíhou toho, jak neustále odoláváme tlakům, zapomněli, že by situace mohla být jiná a že se nemusíme jen bránit, že bychom sami měli být aktivní. Za sebe bych to chtěla změnit. Nemohu slíbit, že se to podaří, ale pevně v to věřím, protože jinak bych svou funkci ani nemohla vykonávat.

Máte za sebou první týdny. Byly hektické?

Ano. Povinností je velmi mnoho. Ale mám taková období ráda. Je to pro mě výzva. Jsem poměrně energický člověk a jsem schopná si věci zorganizovat. Za těch pár týdnů za sebou máme kus práce. Snažíme se ve všech záležitostech rychle zorientovat.

Když Vás sněm zvolil do prezidia Exekutorské komory ČR, shodovala se Vaše tehdejší představa s tím, jakou situaci dnes žijete?

Sama jsem neměla přesnou představu o tom, jak velkou agendu Exekutorská komora ČR spravuje. Ale to je normální. Dokud nejste v dané pozici, těžko si můžete představit, co Vás skutečně čeká... Navíc sebou pozice prezidenta nese daleko větší míru odpovědnosti. A pak – je vás mnohem více vidět. Naštěstí mám silné zázemí v prezidiu. Myslím, že volba dopadla dobře. Jako členové jednoho orgánu mezi sebou umíme komunikovat. Kolegové jsou vstřícní a plníme dohody, které jsme sami sobě i ostatním dali. V tomto duchu také hodláme pokračovat. Věřím tomu, že se nám podaří posunout Komoru dál a že bude vnímána jako erudovaný právní stav.

Potřeba scelit stav

Proč jste se vůbec rozhodla kandidovat?

Byla jsem k tomu vyzvána ostatními kolegy. Pro Komoru jsem činně pracovala od roku 2001 až do roku 2008. Spousta zejména služebně starších kolegů mě zná a ví, že se veškerým svým činnostem a práci věnuji naplno, že jsem komunikativní a že nikomu neodepřu pomoc nebo radu. To zřejmě byly důvody, pro které se na mě kolegové obrátili.

Rozmýšlela jste se dlouho? Nerozmlouvalo Vám toto rozhodnutí blízké okolí?

Máte pravdu, kandidaturu jsem poměrně dlouze zvažovala. Namísto toho, abych se věnovala své rodině a koníčkům, jsem se rozhodla dát přednost intenzivní a nehonorané práci ve prospěch Exekutorské komory ČR jako celku. Rodina mě podpořila a podrželi mě i mí zaměstnanci, s nimiž teď nebudu

moci trávit na úřadu tolik času. Tak jako mám nyní více povinností vůči Komoře, mají oni více povinností vůči úřadu.

Co Vás motivovalo k tomu, abyste výzvu kolegů vyslyšela?

Potřeba scelit stav.

Jak toho chcete dosáhnout?

Mám pocit, že jsme se příliš stáhli do sebe. Přestali jsme spolu neformálně komunikovat, přestali jsme se scházet. Sněm považujeme za nutnost a účast na něm nás v zásadě obtěžuje, pokud se zrovna neprojednává nic zásadního. Prezidium chce proto nabídnout něco, co by exekutorský stav stmelilo profesně i kolegiálně. Mimo jiné chceme objet jednotlivé úřady a dozvědět se, co je trápí a jaké změny by přivítaly. Následně tyto změny můžeme uvádět v život. Podmínky si však diktovat nemůžeme, naše pozice taková není. Zejména na politické a legislativní scéně je to složitá záležitost.

Kdo Vás v tomto úsilí podpoří?

Sami si s tím nepomůžeme. Je nutné, aby Komora více komunikovala s ostatními právníckými profesemi a dalšími subjekty, včetně Ministerstva spravedlnosti. Současně je důležité, abychom byli vidět i v odborné sféře, např. při pořádání různých konferencí a seminářů. Prostřednictvím nich bychom chtěli vysvětlovat roli a zejména pozitivní přínos exekutorů pro všechny zainteresované strany a vybalancovat současnou situaci, kdy je naše práce prezentována téměř výhradně z pozice dlužníků. Naše práce má širší společenský dopad a chápeme potřebu její regulace, nicméně bychom rádi prokázali, že jsme ji sami schopni. V tom vidím naši cestu. Neříkám, že je všespásná, ale věřím v ni.

Soudní exekutoři mají veřejnosti co nabídnout

Co konkrétně byste chtěla během tříletého mandátu změnit v exekucích?

Myslíte přímo v procesu? Chtěla bych, abychom dosáhli stabilnějšího prostředí, což není otázka tříletého funkčního období.

Hovoříme teď o stabilitě směrem k účastníkům?

O stabilitě v legislativním procesu, ale i o stabilitě směrem k pozici soudního exekutora. Po 15 letech zavedení soudních

exekucí v ČR máme všichni dostatek zkušeností, ať už pozitivních, či negativních. Ty je třeba využít při hledání nového systému bez stálých legislativně-restriktivních zásahů ze strany politiků. Je nezbytné dál rozvíjet otázku místní příslušnosti. Má svůj význam. Jde ale o to, kterou variantu zvolíme. Ministerstvo spravedlnosti bohužel teritoriální ideu nepodporuje. Další je tedy otázkou vyjednávání... Sama ze své praxe cítím, že je potřeba provést nějakou změnu. Současně doufám, že taková změna bude pozitivní a že se nám podaří nastavit pravidla trochu jinak.

Ve kterých oblastech například?

Je poměrně dost otázek k řešení. Jedna z těch, které považuji za zásadní, je plynulý přechod úřadu poté, co soudní exekutor ukončí svůj mandát. Mluvím o tématu tzv. nástupnictví. Jde o to, aby byla zachována kontinuita řízení a aby byla ochráněna i práva samotného soudního exekutora, jemuž končí aktivní mandát. Ze zkušenosti totiž vyplývá, že stávající legislativní úprava je v tomto ohledu naprosto nedostatečná. Budu proto trvat na tom, aby se připravilo alespoň paragrafové znění, ne-li přímo přijetí takové úpravy.

Exekutorská komora ČR nejen na stránkách Komorních listů dlouhodobě upozorňuje i na souběh exekučního a insolvenčního řízení. Zaslouží si podle Vás i toto téma pozornost?

Jednoznačně. Propojení exekucí a insolvencí by se mělo vyřešit co nejdříve. Mám za to, že tyto dva procesy bychom neměli vnímat odděleně a že lze najít společný průnik, v němž by se činnost soudních exekutorů a insolvenčních soudů mohla potkat. Insolvenčním soudům a insolvenčním správcům chceme nabídnout např. dokončení některých úkonů, na nichž soudní exekutoři dlouhodobě pracovali v průběhu samotného exekučního řízení. Jde třeba o dokončení dražeb nemovitostí, které jsou již připraveny a oceněny.

Uvažujete tedy vlastně o tom, že by soudní exekutoři mohli kromě samotné exekuční činnosti rozšířit seznam svých dalších činností?

Bylo by to přinejmenším žádoucí. Soudní exekutoři mají veřejnosti co nabídnout. Ať už ve vztahu k insolvenčnímu řízení, nebo k předexekučnímu vymáhání. Máme možnost čerpat ze zkušeností zahraničních kolegů.

Hodláte rozvíjet i osvětové programy?

Ano, myslíme i na edukaci. Účastníkům řízení i samotným soudním exekutorům by určitě pomohlo, pokud bychom docílili jednotné formy výstupů rozhodnutí, listin a dokumentů.

Např. exekuční příkazy vydané jinými soudními exekutory vypadají jinak, byť řeší totéž. Prezidium Exekutorské komory ČR proto chce doporučit jednotné formuláře či šablony listin vydávaných v exekučním řízení tak, jak je to běžné ze strany Ministerstva spravedlnosti vůči soudům.

Přispěl by jednotný vzhled exekučních příkazů k efektivitě výsledků bezplatných poraden Exekutorské komory ČR?

Pomohlo by to. Laická i odborná veřejnost by se v listinách lépe orientovala. V rámci našeho bezplatného poradenství by pak jen stačilo zveřejnit jednotlivé šablony s vysvětlivkami. Odpadla by tak řada porad s klienty, pro něž je nejednotná vizualizace dokumentů matoucí a nepřehledná.

Práva a povinnosti účastníků v rovnováze

Kam by se do tří let měla pod Vaším vedením posunout Exekutorská komora ČR?

Přeji si, aby byla ostatními komorami i odbornou a laickou veřejností vnímána jako erudovaný právnícký stav a aby nebyla pořád jen v roli „otloukánka“.

Jaká je efektivita exekutorských úřadů?

Efektivitu ovlivňuje mnoho faktorů, které se u jednotlivých exekutorských úřadů poměrně liší. Svou roli hraje např. jejich umístění. Nemůžeme srovnávat exekutorský úřad spadající pod gesci obvodního soudu v Praze s úřadem na severu Čech nebo Moravy. To jsou nesouměřitelné podmínky, které značně ovlivňují i vymahatelnost jednotlivých pohledávek. Velký rozdíl je také ve velikosti úřadů, ačkoliv tento faktor není tolik významný. Dovedu si totiž představit, že i menší úřady s menším počtem zaměstnanců dokážou být efektivnější než větší úřady. Je to hodně o individuálním nastavení pracovních a kontrolních mechanismů uvnitř úřadu i o osobnosti samotného soudního exekutora, konkrétně o tom, zda se práci věnuje sám, nebo jestli si vedle sebe dokázal vychovat nástupce, který jde v jeho šlépějích v tom smyslu, že má o práci zájem a že se jí nevěnuje pouze povrchně. Z vlastní zkušenosti vím, že vedení úřadu je nejen odborně, ale i manažersky složité. A pokud se mu nevěnujete, úřad nemá výsledky, které by měl a mohl mít.

Jak se bude v příštích letech vyvíjet počet exekucí?

Bude hodně záležet na tom, jaká legislativní pravidla nastaví zákonodárci. Dokud se nedostanou práva a povinnosti účast-

níků řízení do rovnováhy, počet exekucí poroste. Můžeme se bavit o tom, že finanční a právní gramotnost má svou roli a že může na věci něco změnit. Vždy ale musí být respektováno pravidlo, že dluhy se mají platit. A toto odvěké dogma musí být respektováno i v rámci legislativního procesu. Jen tak lze docílit toho, že počet exekucí neporoste.

Kterým směrem se bude vyvíjet vymahatelnost?

To právě závisí na legislativně nastavených pravidlech. Pokud zůstaneme v současné situaci, která straní dlužníkům, bude vymahatelnost nižší.

Co pak hrozí?

Že se zase budeme snažit vychýlit kyvadlo na druhou stranu. Jsme takovým národem, máme tendenci dostávat se do krajních pozic. Ale je nezbytné vrátit misky vah do rovnováhy. Nastala doba, kdy je vhodné vést s věřiteli i dlužníky otevřenou diskusi o systému vzniku a vymáhání pohledávek. Ptejme se, co jsou příčiny toho, že jsou někteří lidé tak předlužení. Veřejná debata by měla vést k tomu, že bude vyjeveno pravé jádro problému, který pak bude moci být řešen. Věřím tomu, že se to podaří, i když to zřejmě nebude v rámci mého funkčního období. Jde o dlouhodobý proces. Uděláme ale vše pro to, aby proces zadlužování byl brán jako vážné společenské téma. Je třeba pojmenovat věci pravými jmény.

VLIV NOVÉHO POJETÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ NA EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ Z POHLEDU MANŽELA POVINNÉHO

Mgr. Bc. Petra Konečná

interní doktorandka Právnické fakulty Univerzity Palackého,
asistentka soudce Nejvyššího soudu České republiky

V souvislosti s rekodifikací soukromého práva se zejména bezprostředně po vstupu nového občanského zákoníku v účinnost hovořilo o „konci manželství v Čechách“, neboť se zrazu začalo – pod vlivem mediální hysterie a neznalosti nové právní úpravy – jevit jako preventivně rozumné manželství raději ani neuzavírat, a tím tak uchránit alespoň část rodinného majetku před případným exekučním řízením či výkonem rozhodnutí.¹ Cílem tohoto příspěvku je více než rok poté, co se zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“ či „občanský zákoník“), stal účinným, zrekapitulovat a zhodnotit jeho dopady na exekuční postih „společného jmění manželů“ především z pohledu manžela povinného. Do uvozovek je toto slovní spojení dáno proto, že jak bude uvedeno níže, ne vždy postižení společného jmění manželů přichází v úvahu.

Do společného jmění manželů patří vše, co má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů (srov. § 708 OZ), neboli součástí zákonného režimu společného jmění manželů je to, co nabyl jeden z manželů nebo co nabyli oba manželé společně za trvání manželství s příslušnými výjimkami (srov. § 709 odst. 1 OZ) – tzn. aktiva, a obdobně jako u předchozí právní úpravy i pasiva (dluhy). Při určení aktiv spadajících do společného jmění manželů občanský zákoník v podstatě zachovává dosavadní právní úpravu s tím rozdílem, že nově jsou

¹ KAVALÍR, Jakub. Výkladové stanovisko k možnosti exekučního postihu majetku náležejícího do SJM. Právo a rodina. 2014, roč. 16, č. 7, 1-7. ISSN 1212-866X.

aktiva tvořena pouze věcmi v právním slova smyslu, a dále s výjimkou otázky zisku. Pravidlo, podle kterého jsou součástí společného jmění manželů i výnosy, užitky a přírůstky věci bez ohledu na to, zda věc sama je ve společném jmění manželů či ve výlučném vlastnictví jen jednoho z manželů, totiž v minulosti bylo dovozováno pouze z judikatury.² Občanský zákoník toto pravidlo přejal, v podstatné míře jej však modifikoval. Na rozdíl od výnosů, užitků a přírůstků stanovuje, že součástí společného jmění manželů je i zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z nich. Ziskem je nutné rozumět výnos z movité/nemovité věci po odečtení nákladů. V praxi se bude typicky jednat o nájemné z nemovité věci (bytu) jsoucí ve výlučném vlastnictví jen jednoho z manželů nebo o úroky z výlučných peněz jednoho z manželů.³

Rozdílná koncepce byla zvolena v případě pasiv, kdy oproti dřívější právní úpravě došlo ke značné restrikci ve vymezení dluhů spadajících do společného jmění manželů. Podle dosavadní právní úpravy bylo společné jmění manželů tvořeno závazky (nyní dluhy), které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého. Podle ustanovení § 710 OZ jsou nově součástí společného jmění manželů dluhy nikoliv vzniklé, nýbrž **převzaté** za trvání manželství. Pojem „dluhy převzaté“ evokuje, že se nemusí jednat jen o dluhy (dříve závazky) vzniklé za trvání manželství, nýbrž i o dluhy, které vznikly před uzavřením manželství. Odtud také pramení podstatná část mediální hysterie, která však vychází z neúplného pochopení dané právní úpravy. Opomenuto zůstává, že aby se dluhy vzniklé před uzavřením manželství staly součástí společného jmění, je nutné, aby tyto následně byly do společného jmění manželů smluvně za trvání manželství převzaty druhým z manželů (například přistoupením k dluhu, smluvním převzetím apod.). Dluhy, které vznikly před uzavřením manželství, se tedy automaticky nestávají součástí společného jmění, což ovšem nijak neovlivňuje možnost jejich vymožení podle ustanovení § 732 OZ, tj. z vypořádacího podílu dlužného manžela (k tomuto více níže).

Převzít lze jen dluhy soukromoprávní, nikoliv tedy veřejnoprávní, a současně jen dluhy (závazky) z řádného obligačního důvodu, nikoliv tedy závazky z porušení právní povinnosti. Do společného jmění proto nebudou patřit například (výlučné) dluhy na daních, povinnost platit výživné na dítě, povinnost k náhradě škody apod. Uvedené se týká pouze dluhů výlučných, nikoliv společných z jiného důvodu, například společné povinnosti k náhradě škody, které se oba manželé dopustili společně a nerozdílně (srov. § 2915 OZ), apod. Dluhy mohou

být za trvání manželství převzaté jedním či oběma manžely. V druhém, z právního hlediska jednodušším případě jde o situaci, kdy dojde k převzetí dluhu oběma manžely. Zde snad není pochyb o tom, že se jedná o dluhy společné, exekuční titul zní na oba manžele společně a nerozdílně s tím, že takový dluh lze vymoci po kterémkoliv z nich z jejich výlučného majetku, stejně jako z majetku náležejícího do společného jmění manželů. V případě, že dojde k převzetí dluhu jen jedním z manželů za trvání manželství, tj. exekuční titul zní jen na jednoho z manželů, jeví se logické (ve světle níže zmíněného rozhodnutí), že z tohoto dluhu je primárně povinen ten z manželů, který dluh převzal, tzn., že tento dluh, neboť exekuční titul bude znít právě na tohoto manžela, bude možné vymoci z výlučného majetku dlužného manžela a současně i ze společného jmění manželů; v jaké míře, závisí na povaze tohoto dluhu, nikoliv však z výlučného majetku druhého nedlužného manžela (k tomuto viz níže). Dluhy převzaté za trvání manželství jen jedním z manželů jsou součástí společného jmění jen tehdy,

- a. pokud se netýkají majetku náležejícího výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku. Jestliže tedy manžel (dlužník) je výlučným vlastníkem určité, například nemovité věci, kterou za trvání manželství pronajímá, je zisk z tohoto pronájmu součástí společného jmění manželů podle ustanovení § 709 odst. 2 OZ. Pokud by na uvedenou nemovitou věc za trvání manželství vynaložil částku z úvěru, který uzavřel, součástí společného jmění by měla být jen částka rovnající se výši zisku z pronájmu, pakliže zisk nepřesahuje výši poskytnutého úvěru, tzn., že částka představující rozdíl mezi poskytnutým a na nemovitou věc vynaloženým úvěrem a ziskem z nájmu, již není součástí společného jmění a je výlučným dluhem dlužného manžela;
- b. nebyly převzaty jedním z manželů bez souhlasu druhého a současně se nejednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb. Součástí společného jmění by tak například nebyl dluh ze zápůjčky na koupi osobního automobilu, kterou uzavřel jeden z manželů bez souhlasu druhého, neboť koupi osobního automobilu pravděpodobně nebude možné podřadit pod „obstarávání každodenních a běžných potřeb“. Jiná situace by však nastala v případě, že zápůjčku sice uzavřel jen jeden z manželů bez souhlasu druhého z nich, avšak peníze ze zápůjčky by byly se souhlasem manžela vynaloženy na společnou (movitou/nemovitou) věc. Takto vzniklý (převzatý) dluh sám o sobě není součástí společného jmění. Podle ustanovení § 713 odst. 3 OZ však z právních jednání týkajících se společného jmění nebo jeho součástí jsou manželé zavázáni a oprávněni spo-

² Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. dubna 1972, sp. zn. 11 Co 48/72, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky pod číslem Rc 42/1974.

³ Detailnější výklad k otázce zisku není v příspěvku z „úspěšných“ důvodů zahrnut; HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka et al. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s. ISBN 978-80-7400-503-9.

lečně a nerozdílně, proto je nutné na takový dluh hledět jako na společný (nad rámec ustanovení § 710 OZ) minimálně do té doby, než druhý z manželů vysloví svůj nesouhlas s tímto dluhem ve smyslu ustanovení § 732 OZ, ve vztahu k němuž bude zejména nutné zohlednit, zda svůj nesouhlas nemohl projevit dříve, tj. zda věděl o uzavírání zápůjčky v době, kdy k tomuto docházelo, tj. zda svůj souhlas s uzavřením zápůjčky neprojevil konkludentně.

Je tedy patrné, že každou situaci je nutné hodnotit individuálně. Uvedené platí zejména pro následná „exekuční“ a excindační řízení, tj. pro určení, jaký majetek lze v konkrétním případě exekučně postihnout.⁴

Exekuční postih „společných“ dluhů

Jak už bylo zmíněno výše u dluhů „společných“ je třeba rozlišovat situaci, kdy dojde k jejich převzetí oběma manžely, v takovém případě exekuční titul (zpravidla) zní na oba manžele společně a nerozdílně s tím, že jej lze vymoci po kterémkoliv z manželů z jejich nejen společného, ale současné i výlučného majetku. Jestliže však k převzetí dluhu za trvání manželství dojde jen ze strany jednoho z manželů a exekuční titul tak zní jen na tohoto jednoho manžela, bude možné jej vymoci pouze z výlučného majetku dlužného manžela, nikoliv nedlužného manžela, a současně i ze společného jmění manželů; v jaké míře, závisí na povaze tohoto dluhu. Uvedené odpovídá výkladu obsaženém v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. září 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, uveřejněném pod číslem 24/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Podle tohoto rozhodnutí „splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů; právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení závazku povinného manžela postižením společného jmění manželů tím není dotčeno“.⁵

Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu vychází mimo jiné z předpokladu, že opačný výklad by byl v rozporu se zásadou *pacta sunt servanda*, jež se může v plném rozsahu prosadit jen mezi smluvními stranami (kterou druhý z manželů není); vnášel by značnou nejistotu do příslušných právních vztahů; zavazoval

by, resp. by mohl druhého z manželů zavazovat k povinnosti neznámého obsahu, k jejímuž plnění by nemusel mít dostatek „kompetencí“, stejně jako k sankčním povinnostem, o jejichž existenci by nevěděl (smluvní pokuty apod.). Došlo by tedy k poměrně zásadnímu prolomení autonomie vůle smluvních stran, kterým by byla vnučena (proti jejich vůli) další smluvní strana, nehledě na to, že při odlišném výkladu by došlo ke značnému, tehdejší právní úpravou nezamýšlenému přesahu sféry majetkového společenství, což bylo vyhodnoceno jako nežádoucí.⁶

Ačkoliv právní závěry v době vydání tohoto rozhodnutí nepochybně měly své opodstatnění, nelze opomenout, že už v době bezprostředně následující po jeho vydání bylo rozhodnutí značně kritizováno. Připomenout je třeba zejména kritiku Malenovského.⁷ Autorka článku je toho názoru, že právě nyní, za situace, kdy došlo k názorovému posunu a odlišné alokaci rizik mezi věřitelem a nedlužným manželem, by měly být opětovně zváženy oponentní názory, a to i přesto, že hodnotový základ argumentace citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu není ani novou právní úpravou výrazněji dotčen, neboť i ta výslovně považuje *pacta sunt servanda* za jednu ze svých stěžejních zásad.⁸

Ustanovení § 713 odst. 2 OZ stanovuje, že nejen práva, ale výslovně i povinnosti (například povinnost zaplatit společný dluh) spojené se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně, tj. podle ustanovení § 1872 OZ věřitel může plnění požadovat po kterémkoliv z nich. Pasivní solidaritu manželů již není nutné dovozovat z výkladu, neboť vyplývá přímo ze zákona.

Z výkladu podepřeného shora citovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu vyplývá, že pokud si jeden z manželů sjedná za trvání manželství úvěr bez součinnosti druhého manžela, jeho „závazek“ spadá do společného jmění manželů, věřitel však má možnost jej soudně (v nalézacím řízení) vymáhat pouze po tom manželi, s nímž úvěr sjednal, a jen tento manžel následně figuruje v exekučním titulu. K jeho exekučnímu vymožení pak může být použit jak majetek společný náležející do společného jmění manželů (min. vypořádací podíl dlužného manžela), tak výlučný majetek manžela dlužníka, nikoliv však výlučný majetek manžela povinného. Ten by mohl být použit k vydobytí příslušného závazku pouze tehdy, pokud by exekuční titul zněl i vůči manželu povinného, což s ohledem na

⁴ ŠTROF, Michal, KRÁLOVÁ, Michala. Společné jmění manželů, jeho rozsah a exekuce od 1. 1. 2014. Epravo [online]. 16. 7. 2014 [cit. 15. března 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-jmeni-manzelu-jeho-rozsah-a-exekuce-od-1-1-2014-94803.html>; MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2014, roč. 22, č. 19, s. 649-656. ISSN 1210-6410; HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka et al. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s. ISBN 978-80-7400-503-9.

⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. září 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky pod číslem Rc 24/2008.

⁶ MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2014, roč. 22, č. 19, s. 649-656. ISSN 1210-6410.

⁷ MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů. Právní rozhledy, 2008, roč. 16, č. 20, s. 747-754. ISSN 1210-6410.

⁸ MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy, 2014, roč. 22, č. 19, s. 649-656. ISSN 1210-6410.

výše uvedený výklad nebylo a „není“ možné. Rozhodnutí Nejvyššího soudu tak vymezilo odpovědnostní vztah mezi manžely jako vztah založený pouze na vnitřní odpovědnosti. Stávající právní úprava však vykládá společné dluhy restriktivněji (tj. úžeji, viz výše) než právní úprava předchozí. Za společné dluhy považuje pouze dluhy převzaté s příslušnými výjimkami, tj. mimo jiné s výjimkou dluhů převzatých jedním z manželů bez souhlasu druhého manžela, nejedná-li se o dluhy vzniklé při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Dluhy převzaté bez souhlasu druhého manžela se součástí společného jmění manželů nestávají, čímž je v podstatě naplněn jeden ze základních, shora naznačených opěrných bodů citovaného rozhodnutí spočívající v ochraně druhého manžela. Autorka proto nesouhlasí s tvrzením, dle kterého ustanovení § 731 NOZ v podstatě přebírá výklad citovaného rozhodnutí,⁹ neboť se jedná o ustanovení, do něhož se promítá procesní dopad hmotněprávní úpravy, jenž je dále usměrňován ustanovením následujícím. V ustanovení se tak hovoří primárně o fázi exekučního vymáhání dluhu, který vznikl jen jednomu z manželů za trvání společného jmění, z něhož se věřitel může při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění, nikoliv o fázi představované nalézacím řízením.

Jestliže stávající právní úprava předvídá solidaritu nejen v právech, ale i v povinnostech a restriktivně vymezuje dluhy patřící do společného jmění manželů, nevidí autorka důvod, proč by pro „společný“ dluh neměl postačovat exekuční titul vydaný jen vůči jednomu z manželů, když společný majetek (viz výše) na základě exekučního titulu vydaného jen vůči jednomu z manželů postihnout lze. I přes shora uvedené se však domnívám, že nejbližší praxe zřejmě bude sledovat výklad nastolený předmětným rozhodnutím Nejvyššího soudu České republiky, přestože se autorka osobně přiklání k tomu, aby tomu tak nebylo, resp. aby zde došlo k názorovému/výkladovému posunu nebo k jeho opětovnému přehodnocení.¹⁰

Exekuční postih výlučných dluhů jednoho z manželů

Ustanovení § 731 ve spojení s ustanovením § 732 OZ, jenž se formulačně téměř shoduje s ustanovením § 147 OZ 1964 ve znění účinném do 1. 8. 1998, stanovuje možnost exekučně vymáhat jednak výlučný dluh jednoho z manželů, který zni-

kl za trvání společného jmění manželů (nikoliv manželství!), i z toho, co je ve společném mění, jednak též – nově – výlučný dluh jednoho z manželů vzniklý ještě před uzavřením manželství, avšak v tomto případě jen do výše, kterou by představoval podíl dlužného manžela, kdyby bylo společné jmění manželů zrušeno či vypořádáno podle ustanovení § 742 OZ.

Exekuční postih výlučného dluhu jednoho z manželů, který vznikl před uzavřením manželství

Zavedení možnosti vymáhat výlučný dluh jednoho z manželů vzniklý před uzavřením manželství z vypořádacího podílu do českého právního řádu kvituje autorka s povděkem, neboť vyřešilo zdánlivě neřešitelné útesy do manželství, kdy dlužník, který se v době před uzavřením manželství zadlužil a současně nevlastnil žádný exekučně postižitelný majetek či nedisponoval exekučně postižitelným příjmem, byl od okamžiku uzavření manželství ve vztahu ke svému věřiteli v podstatě nesolventní, neboť majetek jím nabytý po uzavření manželství podléhal režimu společného jmění. Věřitel se tak dostával do patové situace a jeho pohledávka se stala takřka nevymahatelnou. Zavedením ustanovení § 732 s výrazně procesními dopady (k tomuto blíže dále) tak došlo podle názoru autorky článku ke „spravedlivější“ alokaci rizik mezi věřitelem a manželem povinného, která je zcela běžná v jiných právních řádech,¹¹ například v právním řádu italském¹² či španělském, kde sice za výlučný dluh (kterým se rozumí i dluh, který některému z manželů vznikl před uzavřením manželství) odpovídá dlužný manžel primárně svým výlučným majetkem, avšak pokud tento nepostačuje k uhrazení výlučného dluhu, exekvován je (s výjimkami) i majetek ve společném jmění manželů (nikoliv výlučný majetek nedlužného manžela), o čemž musí být manžel povinného bezprostředně poté informován. Manžel povinného se proti použití majetku patřícího do společného jmění k úhradě výlučného dluhu může bránit návrhem na zrušení společného jmění, resp. jeho následnou přeměnou na režim oddělených jmění. Nedochozí tak „pouze“ k hypotetickému vypořádání společného jmění manželů za současného dalšího trvání společného jmění manželů ve stávající podobě. Španělské Código Civil na rozdíl od českého občanského zákoníku ponechává na volbě nedlužného manžela, zda převezme (sdílí) odpovědnost za dluhy svého manžela či nikoliv, resp.

⁹ DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana. Manželské majetkové právo podle NOZ. Rekodifikace & praxe. 2012, ukázkové číslo, s. 16-18.

¹⁰ MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 19, s. 649-656. ISSN 1210-6410.

¹¹ Tamtéž.

¹² Srov. čl. 189 italského Codice Civil „(1) Věci náležející společnému jmění ručí do hodnoty, která odpovídá podílu povinného manžela, a to za závazky vzniklé po uzavření manželství jednomu manželovi v důsledku jednání překračujícího řádnou správu a jednání bez potřebného svolení druhého manžela, pokud se věřitelé nemohou uspokojit z osobních věcí. (2) Věřitelé jednoho manžela se mohou, i když pohledávka vznikla před uzavřením manželství, subsidiárně uspokojit z věcí náležejících společnému jmění až do hodnoty, která odpovídá podílu povinného manžela. Nemají-li přednostní právo, pak mají před nimi přednost věřitelé společného jmění.“ (MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 19, s. 649-656. ISSN 1210-6410).

v jaké míře.¹³ Tato možnost se na první pohled jeví spravedlivější a praktičtější, zdálo by se rovněž, že by více odpovídala dikci českého občanského zákoníku, který spíše než rovnost stran upřednostňuje zásadu autonomie vůle. Úskalí však představuje otázka následné kompenzace prostředků vynaložených ze společného jmění manželů na úhradu výlučného dluhu některého z manželů, neboť český právní řád bohužel nezná obligaci mezi společným jměním manželů na jedné straně a jedním z manželů na straně druhé.¹⁴ Muselo by se tak dít až v rámci vypořádání společného jmění manželů.

O novinku se nejedná ani ve vztahu k „českému“ právnímu řádu. Už ustanovení § 24 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, stanovovalo, že „na jmění náležejícím do zákonného společenství majetkového se může hojit také věřitel jen jednoho z manželů“¹⁵, v důvodové zprávě je k tomuto uvedeno, že „z majetkového společenství vyplývá nutně i potřeba umožnit věřitelům třebas jen jednoho z manželů, aby svoje pohledávky mohli uspokojovat ze společného jmění. Osnova nerozlišuje mezi věřiteli, jejichž pohledávka vznikla před uzavřením manželství anebo později. Nepříznivým důsledkům může každý manžel zabránit tím, že požádá o zrušení společenství“.¹⁶

Ustanovení § 732, byť to v něm není výslovně uvedeno, vychází z principu subsidiarity (obdobně jako španělská úprava) a proporcionality. Výlučný dluh jednoho z manželů, který vznikl před uzavřením manželství a nebyl smluvně převzat do společného jmění druhým z manželů, zůstává ve výlučném „vlastnictví“ dlužného manžela, i když k jeho uspokojování bude použit vypořádací podíl dlužného manžela. Exekučně postižen by tak primárně měl být výlučný majetek dlužného manžela (subsidiarita) a až teprve tehdy, když tento majetek nebude dostačovat k uspokojení daného dluhu, mělo by dojít k příslušnému hypotetickému vypořádání a postižení příslušného vypořádacího podílu (proporcionalita).¹⁷ K tomu srovnej zejména ustanovení § 44 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ex. řád“), věta první, podle kterého je-li vymáhaná povinnost v hrubém nepoměru k majetku povinného, na který by se vztahovalo generální inhibitorium, může exekutor před zasláním vyrozumění rozhodnout, že se toto vztahuje pouze na část majetku přiměřenou vymáhané povinnosti, nebo ustanovení § 58 odst. 1 ex. řád, věta druhá, podle kterého lze exekucí zajistit majetek k jejímu provedení nejvýše v rozsahu bezpečně postačujícím k uhrazení vymáhané pohledávky, jejího příslušenství včetně příslušenství, které se pravděpodobně stane splatným po dobu trvání exekuce,

pravděpodobných nákladů oprávněného a pravděpodobných nákladů exekuce.

Manžel povinného se minimálně za stávajícího výkladu nemusí obávat, že bude postižen jeho výlučný majetek. Stalo-li by se tak, má k dispozici procesní nástroje obrany proti takovému zásahu (návrh na vyškrtnutí movité věci ze soupisu, který ovšem přichází v úvahu jen v případě exekučního řízení, excindacní žalobu, návrh na částečné zastavení exekuce anebo návrh na odklad). Těto situaci navíc může předcházet rovněž tím, že využije některé z široké palety možností, jak modifikovat společné jmění manželů před vznikem manželství, ale i za jeho trvání. Nově se jedná (na úrovni smluvené modifikace) nejen o možnost rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění, o vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství, ale i o možnost zvolení si režimu oddělených jmění, v rámci kterého každý z manželů nakládá se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela, a při zániku manželství nedochází k vypořádání společného jmění. Ustanovení § 732 OZ přitom platí i přes nezměněnou konstrukci obsaženou v ustanoveních § 262a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“) a § 42 odst. 1 ex. řádu, podle kterých se za majetek patřící do společného jmění manželů povinného a jeho manžela pro účely výkonu rozhodnutí/exekuce považuje i majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že došlo k jeho modifikaci (smluvené či na základě rozhodnutí soudu).

V této souvislosti nelze opomenout existenci veřejného Seznamu listin o manželském majetkovém režimu (dále jen „seznam“) vedeného Notářskou komorou České republiky. Možnost zápisu modifikační listiny do tohoto seznamu, alespoň v případě, že se jedná o modifikaci smluvenou prováděnou veřejnou listinou, je sice fakultativní, zápis je však nadán principem publicity.¹⁸ Případná modifikace tak již není zcela bezúčinnou ochranou manžela povinného, jako tomu bylo v minulosti, neboť se zápisem modifikační listiny (ať už veřejné listiny, tak rozhodnutí soudu) nastupuje presumpce znalosti obsahu (nikoliv souhlasu s obsahem, k tomu srov. ustanovení § 719 odst. 2 OZ) modifikační listiny. Vzhledem k tomu, že manželství v podstatě není ničím jiným než zákonem regulovaným smluvním kontraktem *sui generis*, který vznikl na základě souhlasného svobodného a úplného projevu vůle mezi mužem a ženou, jež do tohoto manželství vstupují,¹⁹ je na každém z manželů jakou míru obezřetnosti při vstupu do manželství, stejně jako v jeho průběhu, zvolí, případná rezignace na tato opatření, jejich podcenění spojené s naivní důvěrou by podle názoru autorky neměla jít na úkor třetí osoby (věřite-

¹³ Srov. čl. 1373 a 1374 španělského Código Civil.

¹⁴ K tomu srov. například ustanovení § 1476 odst. 2 BGB.

¹⁵ ANDRLÍK, Jan, BLAŽKE, Jaromír, KAFKA, Arnošt. Komentář k zákonu o právu rodinném. 3. vyd. Praha: Orbis, 1954, s. 94.

¹⁶ ANDRLÍK, Jan, BLAŽKE, Jaromír, KAFKA, Arnošt. Komentář k zákonu o právu rodinném. 3. vyd. Praha: Orbis, 1954, s. 96.

¹⁷ Obdoba existuje v již zmiňované (celo)španělské právní úpravě s tím rozdílem, že v občanském zákoníku dochází pouze k hypotetickému vypořádání, ve španělském Código Civil dochází ke zrušení a vypořádání společného jmění manželů.

¹⁸ Ustanovení § 351 odst. 1 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (v textu dále též „notářský řád“), byť autorka textu vyslovila nad tímto ve svých předchozích příspěvcích pochybnost.

¹⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. Právní rozhledy. 2013, č. 6., s. 216.

le), jejíž právo na uspokojení pohledávky by tímto nemělo být ohroženo, výrazně oslabeno (jako tomu bylo v mnoha směřech za předchozí právní úpravy). K tomuto je nutné podotknout, že soud při výkonu rozhodnutí (§ 262a odst. 1 o. s. ř.) či exekutor v rámci exekučního řízení (§ 42 odst. 1 ex. řádu) zatím nemá povinnost k existenci modifikace zapsané do veřejného seznamu přihlídnout ex officio, uvedené však nijak neoslabuje pozici manžela povinného vůči třetím osobám (věřitelům) v jiných řízeních (například v řízení excindačním).

Exekuční postih výlučného dluhu jednoho z manželů, který vznikl za trvání společného jmění manželů

K hypotetickému vypořádání, resp. k postižení vypořádacího podílu dlužného manžela ze společného jmění by mělo dojít nejen v případě vymáhání výlučného dluhu jednoho z manželů vzniklého před uzavřením manželství, nýbrž i v případě, kdy je vymáhána povinnost plnit výživné či povinnost (dluh) z protiprávního činu jen jednoho z manželů (výlučný dluh tohoto manžela). V jiných případech je nutné, aby dluh vznikl jen jednomu z manželů (tedy aby šlo o dluh netvořící součást společného jmění vzniklý minimálně za trvání manželství) proti vůli druhého manžela, který svůj (pravděpodobně ryze neformální) nesouhlas projevil bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl. V této souvislosti se zcela neztotožňují s důležitostí, která je v posuzování subjektivní lhůty k vyslovení nesouhlasu formulované „bez zbytečného odkladu“ přisuzována výši předmětného dluhu ve vztahu k rozhodnutí manžela povinného (nedlužníka), zda svůj souhlas projeví, či nikoliv.²⁰ Posouzení včasnosti by nemělo být vázáno na subjektivně posouditelnou výši dluhu, ale s ohledem na okamžik, kdy se manžel povinného (nedlužník) skutečně dozvěděl (zatím s vyloučením konstrukce mohl a měl dozvědět). Pokud manžel povinného (nedlužník) o dluhu manžela dlužníka věděl a proti tomuto bez zbytečného odkladu (bez ohledu na výši dluhu) nevyslovil souhlas, je nutné bez dalšího dovozovat, že s tímto souhlasil. Autorka považuje za nepatřičné posuzovat, kdy je dluh dostatečně „uležen“ na to, aby se manžel povinného vyplatilo se vůči němu úspěšně ohradit. Otázka informační povinnosti (srov. § 688 OZ) vůči manželu povinného (nedlužníka) je irelevantní, neboť oprávnění vyslovit svůj nesouhlas (autorka opakuje, že tento je primárně směřován do fáze exekučního vymáhání) by manželu povinného nemělo být ođnato ani po delší době od vzniku pohledávky. Významná by tak měla být jen otázka vědomosti manžela povinného.²¹

Modifikace společného jmění manželů

V základní rovině v oblasti modifikací společného jmění manželů nedošlo k výraznějším změnám. Stávající právní úprava je inspirována právní úpravou předchozí, přesto obsahuje mnoho významných a výrazných odlišností, z nichž některé mají svůj význam i v následném exekučním postihu „společného jmění manželů“. Otázka, nakolik je modifikace společného jmění manželů relevantní pro případné exekuční řízení, již v tomto příspěvku byla naznačena. Z tohoto důvodu se proto v této části autorka zaměří především na využitelnost ustanovení § 733 OZ, podle něhož „zavázal-li se jeden z manželů v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu, ať smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, uplynulo méně než šest měsíců, může být pohledávka jeho věřitele uspokojena ze všeho, co by bylo součástí společného jmění, kdyby ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo“. K pochopení použitelnosti tohoto ustanovení je nutné vnímat jej v kontextu s dalšími ustanoveními občanského zákoníku. Modifikace společného jmění manželů je vůči věřiteli účinná jen tehdy, když s ní (jejím uzavřením) vyslovil souhlas (§ 719 odst. 2 o. s. ř., resp. § 727 odst. 2 o. s. ř.). Pokud se však modifikační listina svým obsahem či účelem práv věřitele nedotýká, je vůči němu účinná bez ohledu na to, zda s modifikací věřitel souhlasil, či nikoliv. Citované platí pro situace, kdy závazek vznikl za trvání manželství za existence společného jmění manželů a současně před modifikací společného jmění. Pak je k následné účinnosti modifikace vůči věřiteli nutné, aby – jestliže se modifikace svým obsahem či účelem dotýká jeho práv – s modifikací vyslovil (i neformální) souhlas (pouhá vědomost není dostačující).

Nedotýká-li se modifikace ani svým obsahem či účelem práv věřitele, tj. souhlas s jejím uzavřením není třeba, avšak došlo k ní ve lhůtě šesti měsíců od vzniku závazku, je i přesto vůči věřiteli neúčinná právě z důvodu existence ustanovení § 733 OZ. Toto ustanovení tak zvýšilo ochranu věřitele. Pro modifikaci společného jmění manželů uskutečněnou před vznikem závazku, nejedná-li se o situaci řešenou materiální publicitou zápisu modifikace do veřejného seznamu či o situaci předvídanou v ustanovení § 720 odst. 2 OZ, podle některých názorů, k nimž se autorka rovněž přiklání, platí, že bude možné se modifikační listiny ve vztahu k věřiteli (či jiné třetí osobě) dovolat, jen byl-li s existencí této smlouvy a s jejím obsahem (pouze) seznámen. Vyslovení (neformálního) souhlasu (viz výše) již nebude nezbytné (s ohledem na časovou osu). Tzn., nebude-li modifikace, k níž došlo před vznikem závazku, zapsána do veřejného seznamu ani se týkat věci zapsané do jiného ve-

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka et al. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 185. ISBN 978-80-7400-503.

²¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. ledna 2015, sp. zn. 21 Co 4936/2014, byť se týká předchozí právní úpravy.

řejného seznamu a věřitel s modifikační listinou a jejím obsahem bude obeznámen, nevysloví však s ní svůj výslovný (i neformální) nesouhlas, znamená to, že s modifikací „souhlasí“ (je obeznámen s jejím obsahem). O správnosti tohoto výkladu lze jistě přinejmenším polemizovat, byť se opačný výklad jeví značně nelogický, neboť každá modifikace by se za této situace bez výslovného souhlasu věřitele svým obsahem i účelem dotýkala práv třetí osoby a byla by tak vůči věřiteli neúčinná.²²

Proměny procesní úpravy

Jak už bylo řečeno výše, ustanovení § 731 a ustanovení § 732 občanského zákoníku jsou ustanoveními s výrazným procesním přesahem. Otázkou proto bylo, na kolik je tento přesah nutné promítnout do příslušné procesní úpravy, neboli na kolik je v souvislosti s hmotněprávní rekodifikací společného jmění manželů nutné modifikovat příslušná ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), ve vztahu k výkonu rozhodnutí a příslušná ustanovení ex. řádu ve vztahu k exekučnímu řízení.

Výjimkou nebyly ani obavy, že příslušná procesní úprava je ve vzájemném rozporu s hmotněprávní úpravou, event. že dokonce připouští větší rozsah exekučního postihu majetku patřícího do společného jmění manželů než úprava hmotněprávní. Tyto obavy se ukazují být neoprávněné. I nadále tak „platí prvotní zásada, podle níž procesní právo je odrazem práva hmotného“²³, tzn., že procesní právo nemůže přetvářet (včetně cesty interpretace a aplikace) právo mu předcházející, neboli procesní právo nemůže přeinterpretovat hmotné právo do podoby, již nemá.²⁴ Dotčené ustanovení § 262a odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném od 1. ledna 2014 sice stanovuje, že výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který vznikl za trvání manželství nebo **před uzavřením manželství** jen jednomu z manželů; obdobně též ustanovení § 42 odst. 1 ex. řádu ve znění účinném od téhož data umožňuje vést exekuci na majetek patřící do společného jmění manželů také tehdy, jde-li o vymáhání dluhu, který vznikl za trvání manželství nebo **před uzavřením manželství** jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely exekuce považuje také majetek, který tvoří součást společného jmění manželů jen proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno společné jmění manželů nebo zrušen jeho stávající rozsah nebo že byl smlouvou zrušen rozsah společného jmění manželů, že byl ujednan režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění

ke dni zániku manželství. V citovaných ustanoveních se již nikak neodkazuje na ustanovení § 732 OZ. Je tomu tak proto, že to by bylo zcela nadbytečné. Ustanovení § 732 OZ, byť je obsaženo v hmotněprávním předpise, se bez dalšího uplatní právě ve spojení se shora zmiňovanými ustanoveními, jejichž dikce vychází z předpokladu, že ve fázi nařízení výkonu rozhodnutí, resp. při vydání exekučního příkazu soud/soudní exekutor zjišťuje hlavně to, zda zde vůbec existuje nějaký postižitelný majetek, a blíže nezjišťuje, zda tento majetek lze pro vymození konkrétní pohledávky skutečně postihnout, rozhodně pak nepřistupuje k hypotetickému vypořádání společného jmění (k tomuto v praxi pravděpodobně bude přistupovat až k návrhu manžela povinného na částečné zastavení exekuce, event. k dalším procesním nástrojům obrany; lze proto předpokládat časté stížnosti na postup soudních exekutorů, kteří ve své snaze o co nejrychlejší uspokojení vymáhané pohledávky budou v souladu s právními předpisy postihovat i tento z exekuce „vyloučený“ majetek, což by však z jejich strany nemělo být vnímáno jako kárné provinění). Nová právní úprava tak alespoň na tomto místě zvýšila ochranu věřitele, kterému bylo nově přiznáno právo domáhat se vydobytí dluhu vůči tomu z manželů, jemuž dluh vznikl ještě před uzavřením manželství, což dříve možné nebylo, když postižení majetku ve společném jmění pro dluh vzniklý před uzavřením manželství bylo důvodem pro zastavení exekuce.²⁵

Na první pohled je zjevné, že z citovaného ustanovení občanského soudního řádu (§ 262a odst. 2 o. s. ř.) nebyla vypuštěna kontroverzní část o možnosti postihu nařízení výkonu rozhodnutí/vydání exekučního příkazu srážkami ze mzdy nebo jiného příjmu manžela povinného, příkázáním pohledávky manžela povinného z účtu u peněžního ústavu, příkázáním jiné peněžité pohledávky manžela povinného nebo postižením jiných majetkových práv manžela povinného za situace, kdy jde o vydobytí závazku, který patří do společného jmění manželů, do českého právního řádu zavedená s účinností od 1. ledna 2013 novelou v podobě zákona č. 396/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Kontroverznost uvedené části spočívá v narušení koncepce zvýšené ochrany dlužníka (povinného) a jeho nedlužného manžela, jehož výlučný majetek novela umožnila exekvovat, jde-li o vydobytí společného dluhu (výlučný dluh jen jednoho z manželů takto nelze uspokojit), tzv. v podstatě zásadní prolovení závěrů formulovaných v ustálené judikatuře Nejvyššího soudu, a to nejen v citovaném rozsudku Rc 24/2008 ohledně pasivní solidarity manželů. Podle konstantní judikatury předmětem výkonu rozhodnutí (exekuce) nemůže být mzda (jiný

²² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka et al. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s. ISBN 978-80-7400-503.

²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2004, sp. zn. 28 Cdo 1875/2004.

²⁴ MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů. Právní rozhledy. 2008, roč. 16, č. 20, s. 747-754. ISSN 1210-6410.

²⁵ KAVALÍR, Jakub. Výkladové stanovisko k možnosti exekučního postihu majetku náležejícího do SJM. Právo a rodina. 2014, roč. 16, č. 7, 1-7. ISSN 1212-866X.

příjem) nedlužného manžela, neboť (opakovaný do budoucna orientovaný) nárok na mzdu za vykonanou práci sám o sobě není součástí společného jmění manželů a náleží (jakožto osobní nárok) pouze tomu, komu se vyplácí (nerozhoduje, jakou formou je tak činěno, event. zda na účet druhého manžela). Součástí společného jmění se stává až v okamžiku jejího vyplacení, resp. v okamžiku, kdy s ní může disponovat.²⁶ Pakliže je mzda (příjem) nedlužného manžela vyplacena na účet tohoto manžela, platí, že výkon rozhodnutí (exekuci) nelze nařídit ani ohledně pohledávky z účtu manžela povinného. „*Tento způsob exekuce postihuje – obecně – pohledávku, kterou má majitel účtu na základě smlouvy o účtu vůči peněžnímu ústavu (musí se jednat o právní vztah, z něhož peněžnímu ústavu vzniká povinnost zřídit účet, přijímat na něj vklady/platby/ a uskutečňovat z něho výplaty za stanovených/dohodnutých/podmínek), spočívající v právu nakládat s peněžními prostředky vloženými (přijatými) na účet, přičemž pohledávkou z účtu se nerozumí tyto peněžní prostředky. Je proto nerozhodné, či peněžní prostředky byly na účet přijaty, podstatná je skutečnost, kdo je majitelem účtu neboť jedině on má pohledávku z účtu, kterou lze exekucí postihnout. Pohledávka z účtu, jehož majitelem je jeden z manželů, není součástí společného jmění; společným jměním mohou být jen peněžní prostředky z účtu již vybrané.*“²⁷ Je proto pochopitelné, že zvýšení pravděpodobnosti dobytosti pohledávky oprávněného vyvolala vlnu pozitivních ohlasů zejména ze strany věřitelů a soudních exekutorů. „*Díky této změně tak byla učiněna přítrž výmluvám těch dlužníků, kteří díky účtům svých partnerů dokázali peníze před exekutorem ukryt a ze svých závazků vůči věřitelům se vykrotit. S definitivní platností se tak vyřešil dosavadní rozpor mezi hmotným a procesním právem, kdy z hlediska hmotného práva byly příjmy manželů v době trvání manželství, tedy mzdy a jiné příjmy stejně jako zůstatky na účtu, považovány za příjmy tvořící společné jmění manželů, avšak soud je procesně postihnout dosud nemohl.*“²⁸ Lze však předpokládat, že popsané „zlaté časy“ nebudou trvat dlouho.

V Poslanecké sněmovně je v současnosti projednáván (mimo jiné) návrh novely občanského soudního řádu pod senátním č. 337,²⁹ v němž se opětovně navrhuje změnit ustanovení § 262a odst. 1 o. s. ř. tak, že před nařízením výkonu rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů by měl soud zjistit, zda je v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu evidována modifikační listina. V kladném případě však z jejího obsahu soud bude vycházet jen tehdy, pokud k jejímu zápisu došlo dříve, než vznikl dluh, o jehož vydobytí v dané věci jde, event. též tehdy, pokud k jejímu zápisu sice došlo až poté, co dluh vznikl, ale oprávněný s tímto vyslovil souhlas. Nejde-li z exekučního titulu zjistit, že závazek vznikl po zápisu listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, konstru-

uje se vyvratitelná domněnka (má se za to), že závazek vznikl před zápisem listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. V ostatních případech by výkon rozhodnutí bylo možné nařídit i na majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl zákonný režim společného jmění manželů změněn. Připravovaná novela tímto reaguje na zavedení veřejného seznamu listin, který je přístupný prostřednictvím dálkového přístupu každému, kdo si o to požádá (tj. včetně těch, jejichž úmysly mohou být „nekalé“). Vychází z předpokladu, že zápisem modifikační listiny do tohoto seznamu nabývají změny majetkového režimu účinků vůči třetím osobám, bez ohledu na to, zda jim byl obsah listin skutečně znám. Navrhovanou změnu lze hodnotit pozitivně, minimálně v tom směru, že možná konečně zabráni přehnané hysterii nad údajným koncem institutu manželství v souvislosti s účinností občanského zákoníku, vybidne manžele (snoubence) k větší obezřetnosti, byť zřejmě příliš nepotěší věřitele, kteří však stejně jako kdokoliv jiný mají možnost si předem zjistit majetkové poměry své smluvní strany (predikovatelnost). Uvedené lze taktéž hodnotit i jako negativní stránku věci, neboť nelze nepoznamenat, že zřejmě velká většina manželů si ve své paranoické snaze o strážení si onoho zbytku soukromí, které jim v době všudypřítomných a vševědoucích sociálních sítí ještě zbývá, bude mít obavy úpravu svých majetkových poměrů taktó zveřejnit, event. též ve snaze o zabránění zneužití taktó zveřejněných informací před lidmi, jež by je mohli využít v neprospěch manželů.³⁰

V návrhu je dále navrhováno zcela vypustit ustanovení § 262a odst. 2 o. s. ř. ve stávající podobě a nahradit jej odst. 4 v následujícím znění: „*Jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, nebo dluhu povinného, pro který lze nařídit výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů, lze vést výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu.*“³¹ To je dále dovedeno do dokonalosti následujícím nově navrhovaným ustanovením § 262b odst. 2 o. s. ř. podle něhož „*výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného bude zastaven, nejsou-li na něm ani z části uloženy peněžní prostředky, které by jinak náležely do společného jmění manželů. Není-li prokázán opak, má se za to, že peněžní prostředky na účtu manžela povinného by náležely do společného jmění manželů,*“³² a odstavcem 4 ustanovení § 304b, který by měl znít tak, že „*je-li výkon rozhodnutí veden podle § 262a odst. 4, nevztahují se zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 na částku ve výši poloviny peněžních prostředků, které byly na účtu v okamžiku, v němž bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, převyšuje-li částku podle odstavce 1*“³³.

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2005, sp. zn. 20 Cdo 1642/2004.

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 2175/2007.

²⁸ KRBCOVÁ, Veronika. Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu. Komorní listy. 2013, roč. 5, č. 2, s. 43. ISSN 1805-1081.

²⁹ Změny v návrhu uvedené se promítají i do exekučního řízení, pro zjednodušení jsou však v tomto příspěvku demonstrovány pouze na občanském soudním řádu.

³⁰ Sněmovní tisk 337. Novela z. – občanský soudní řád. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. [cit. 16. března 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=337>.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

³³ Sněmovní tisk 337. Novela z. – občanský soudní řád. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]. [cit. 16. března 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=337>.

Důvodová zpráva k předmětnému návrhu se nijak netají tím, že navrhovaná změna je reakcí na kontroverzní znění ustanovení § 262a o. s. ř., ve znění účinném od 1. ledna 2013. Z pohledu manžela povinného se jedná nepochybně o vstřícný krok, který lze chápat jako snahu zajistit rodině i přes zadluženost jednoho z manželů „životaschopnost“, neboť v případech, kdy by byla postížena mzda, účet apod. i druhého nedlužného manžela, byla by sice pohledávka věřitele rychleji uspokojena, avšak za cenu, že by se dotčená rodina velmi snadno mohla dostat do svízelné finanční situace (volající po dluhové pasti). Na druhou stranu je zcela v rozporu s výše uvedeným výkladem, proto jej autorka pochopitelně nemůže bez dalšího kvitovat.

Závěrem tedy nelze než říci, že je zcela patrná tendence, jakou se nové pojetí manželského majetkového práva ubírá. Pisatelka stati není zastánce bezhlavého přejímání cizích právních úprav, s politováním však musí říci, že „by to šlo udělat i lépe“ a s ohledem na stávající vývoj se stále více přiklání k alternativě uváděné Romanem Fialou, že společné jmění manželů by již nemělo vznikat automaticky uzavřením manželstvím, nýbrž jen jako důsledek aktivní volby snoubenců.³⁴ „Implicitním režimem by mělo být pokračování režimu, který snoubenci mezi sebou měli ještě před svatbou, a který je tím i intuitivně zcela pochopitelný,³⁵ tzn. režim oddělených jmění, který jako jeden ze smluvných režimů zavedl i nový občanský zákoník, „a spolumlastnictví pouze tam, kde se na tom manželé dohodnou“.³⁶

Seznam literatury:

Knihy

ANDRLÍK, Jan, BLAŽKE, Jaromír, KAFKA, Arnošt. *Komentář k zákonu o právu rodinném*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1954, 567 s.
HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka et al. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014. 1380 s. ISBN 978-80-7400-503-9.

Články

DVOŘÁKOVÁ-ZÁVODSKÁ, Jana. *Manželské majetkové právo podle NOZ. Rekodifikace & praxe*. 2012, ukázkové číslo, s. 16-18.
KAVALÍR, Jakub. *Výkladové stanovisko k možnosti exekučního postihu majetku náležejícího do SJM*. *Právo a rodina*. 2014, roč. 16, č. 7, 1-7. ISSN 1212-866X.
KRBCOVÁ, Veronika. *Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu*. *Komorní listy*. 2013, roč. 5, č. 2, s. 43. ISSN 1805-1081.
MALENOVSKÝ, Radek. *K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů*. *Právní rozhledy*. 2008, roč. 16, č. 20, s. 747-754. ISSN 1210-6410.
MELZER, Filip, TĚGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku*. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 19, s. 649-656. ISSN 1210-6410.

WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. *Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely*. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6., s. 216.

Elektronické zdroje

MALIŠ, Daniel. *Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání*. *Epravo [online]*. 29. 10. 2014 [cit. 17. března 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>.

ŠTROF, Michal, KRÁLOVÁ, Michala. *Společné jmění manželů, jeho rozsah a exekuce od 1. 1. 2014*. *Epravo [online]*. 16. 7. 2014 [cit. 15. března 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-jmeni-manzelu-jeho-rozsah-a-exekuce-od-1-1-2014-94803.html>.

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 4. dubna 1972, sp. zn. 11 Co 48/72, publikovaný ve *Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky pod číslem Rc 42/1974*.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2004, sp. zn. 28 Cdo 1875/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. září 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, publikovaný ve *Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky pod číslem Rc 24/2008*.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 2175/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. ledna 2015, sp. zn. 21 Co 4936/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2005, sp. zn. 20 Cdo 1642/2004.

Právní předpisy a jejich návrhy

Sněmovní tisk 337. *Novela z. – občanský soudní řád*. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [online]*. [cit. 16. března 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=337>.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zahraniční právní předpisy

Italský Codice Civil. *Španělského Código Civil*. *Německý Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*.

Vypracování tohoto článku bylo podpořeno studentským grantovým projektem IGA 2015 Univerzity Palackého v Olomouci.

³⁴ MALIŠ, Daniel. *Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání*. *Epravo [online]*. 29. 10. 2014 [cit. 17. března 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Tamtéž.

PRODEJ Z VOLNÉ RUKY (NEJEN) V EXEKUČNÍM ŘÍZENÍ

Mgr. Jan Kubizňák Úvod
 právník Exekutorské komory ČR

Jeden ze základních prvků, na nichž je postavena exekuce prováděná soudními exekutory, představuje institut generálního inhibitoria vymezeného v § 44a odst. 1 zák. č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „EŘ“ či „exekuční řád“). Jeho smyslem a účelem je zamezit zmenšování rozsahu majetku povinného, jakmile se dozví o exekuci vedené proti jeho osobě, tedy po doručení vyrozumění o zahájení exekuce. Jak již vyplývá z použitého adjektiva generální, vztahuje se na všechny majetek povinného, jakož i na majetek patřící do společného jmění manželů. Rozsahem a také sankcí za porušení zákazu se liší od speciálního inhibitoria, jak jej upravuje zejména § 47 odst. 5 EŘ.

V zájmu naplnění zásad ochrany povinného, humanizace exekucí a přiměřenosti zákonodárce přistoupil k zakotvení režimů, které umožňují prolomení generálního inhibitoria.¹ Předložený článek se zaměřuje na instrument obsažený v ustanovení § 44a odst. 4 EŘ, někdy také označovaný jako prodej mimo dražbu², prodej z volné ruky či prodej z ruky³.

Prostřednictvím pohledu do historie, jakož i analýzou obdobných nástrojů sloužících v rámci dalších druhů civilního procesu (konkrétně v insolvenčním řízení a řízení o pozůstalosti) bude poukázáno na nejasné výkladové a aplikační otázky. Současně bude nastíněno jejich vhodné řešení a učiněn pokus o nalezení samotného doktrinního uchopení exekučního prodeje z volné ruky.

¹ Zejména se jedná o ustanovení § 44 odst. 4, § 44a odst. 2 až 4 EŘ.

² Toto označení se uvádí především v případech zpeněžování majetkové podstaty v rámci insolvenčního řízení, viz dále.

³ Uvedená sousloví odkazují zejména na starší literaturu vztahující se k dřívější právní úpravě, viz např. HORA, Václav. *Soustava exekučního práva se zřetelem ke Slovensku a P. Rusi*. Praha: Všehrd, 1930.

Právní úprava obsažená v exekučním řádu z roku 1896

Zákon č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „exekuční řád z roku 1896“), platil na českém území až do roku 1950. Obsahuje právní úpravu, jež mohla být inspiračním zdrojem tuzemskému zákonodárci při koncipování ustanovení § 44a odst. 4 EŘ. Tehdejší exekuční řízení spočívalo (zjednodušeně řečeno) na obdobných základních kamenech jako výkon rozhodnutí prováděný dle části šesté zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“ či „občanský soudní řád“). Vymáhající věřitel (oprávněný) tedy v exekučním návrhu uvedl, kterými exekučními prostředky⁴ má být exekuce vedena. Následně již exekuční soud postupoval z úřední povinnosti (viz § 16) a sám se postaral o vykonání stanoveného způsobu exekuce.

V případě nucené dražby nemovité věci exekuční řád z roku 1896 v § 200 č. 1 umožňoval ve fázi po nařízení dražebního jednání prodat nemovitou věc z ruky. Podmínky pro uskutečnění takového prodeje vymezovala právní úprava následovně:

- návrh třetí osoby nevyloučené z dražby nejpozději 8 dní před dražebním rokem na převzetí nemovité věci,
- kupní cena nejméně ve výši o jednu čtvrtinu převyšující odhadní cenu,
- složení přiměřené jistoty,
- ochota převzít břemena váznoucí na nemovité věci bez jejich započtení na nabízenou cenu,
- nutnost nést náklady jdoucí za dlužníkem,
- souhlas osob odkázaných na nejvyšší podání, nebude-li nabízená cena stačit k plnému uspokojení jejich nároků.⁵

Návrh třetí osoby představoval standardní procesní podání, o němž exekuční soud vydával meritorní rozhodnutí, kterým návrh schválil, nebo zamítl. K projednání posuzovaného návrhu bylo soudem svoláno ústní jednání, ovšem ani případný odpor dlužníka nepřekážel povolení prodeje z ruky.⁶

Lze proto konstatovat, že exekuční řád z roku 1896 umožňoval prodej z volné ruky pouze v rámci konkrétního způsobu exekuce v přesně určené fázi exekučního řízení. Oproti úpravě v exekučním řádu se nejednalo o generální prostředek. Současně byly stanoveny jednoznačné předpoklady pro použití

daného nástroje, které se v některých směrech od současného pojetí liší. K prodeji z ruky bylo možné přistoupit i přes odpor dlužníka, zatímco exekuční řád v současné době v podstatě předpokládá aktivní zapojení povinného do procesu, čemuž odpovídá dikce ustanovení § 44a odst. 4 EŘ (*může povinný ... zpeněžit svůj majetek*). Rovněž se liší i cena, za niž je nemovitá věc prodávána. Dnes postačuje obvyklá cena zjištěná na základě znaleckého posudku, dle exekučního řádu z roku 1896 byla zapotřebí odhadní cena zvýšená nejméně o jednu čtvrtinu.⁷ Exekuční soud navíc podaný návrh věcně přezkoumával a vydával o něm rozhodnutí, což současná právní úprava nepředpokládá. Dokonce není ani určeno, zda by měl být návrh (a který?) podán, případně která osoba (případně účastník řízení) by jej měla podat.

Uhradil-li navrhovatel prodeje z ruky stanovenou cenu, pokračovalo exekuční řízení dále standardním způsobem – rozvrhovým řízením.⁸ Exekuční řád z roku 1896 tedy prodej z volné ruky normuje jako dočasný odklon z běžného exekučního prodeje nemovité věci. Po získání ceny za předmět dražby již ale řízení bylo dokončeno stejně, jako by byla nemovitá věc zpeněžena dražbou. Ustanovení § 44a odst. 4 EŘ ale neposkytuje v tomto směru žádnou odpověď na otázku v postupu soudního exekutora po zpeněžení majetkové hodnoty. Tato otázka vstupuje do popředí zejména v případě prodeje nemovité věci, kde má rozvrhové rozhodnutí zásadní význam, neboť se na jeho základě z katastru nemovitostí vymazávají zástavní práva váznoucí na nemovité věci. Je proto otázkou, jakým způsobem by mělo k výmazu zástavních práv dojít, když by soudní exekutor k rozvrhu výtěžku nepřistoupil (k této problematice viz dále).

Právní úprava obsažená v insolvenčním zákoně

Při analýze exekučního prodeje z volné ruky se lze rovněž za pomoci *analogie iuris* inspirovat právní úpravou obsaženou v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „IZ“ či „insolvenční zákon“).

Majetkovou podstatu lze v souladu s § 286 odst. 1 IZ zpeněžit veřejnou dražbou, prodejem movitých a nemovitých věcí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí a prodejem mimo dražbu.

⁴ Tamtéž, s. 22 a násl.

⁵ Tamtéž, s. 183, 184.

⁶ HORA, op. cit., s. 184.

⁷ Navíc dle § 151 exekučního řádu z roku 1896 činilo nejnižší podání u domů polovinu, u venkovských statků a pozemků dvě třetiny odhadní ceny nemovité věci. V prvním případě se tedy jedná dokonce o nižší výši nejnižšího podání, než jak je stanovena v současné době v ustanovení § 336e odst. 1 OSŘ. V případě venkovských statků a pozemků je výše nejnižšího podání totožná s naposledy zmiňovaným ustanovením.

⁸ HORA, op. cit., s. 185.

⁹ Zejména s ohledem na (mnohdy) předpokládanou, nikoli maximální výtěžnost. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 199/2003, a usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 3066/09.

¹⁰ MARŠÍKOVÁ, Ilona a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 506.

¹¹ CHALUPECKÁ, Kristýna; LAVICKÝ, Petr; JUŘENA, Jakub; LEBEDA, Martin. *Insolvenční právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 149, 150.

Vzhledem ke smyslu a účelu insolvenčního řízení, tedy dle § 5 IZ dosažení co nejrychlejšího a nejvyššího uspokojení dlužnických věřitelů, představuje prodej mimo dražbu velmi častý, nikoli však neproblematický,⁹ způsob zpeněžení majetkové podstaty.¹⁰ K prodeji mimo dražbu se vyžaduje souhlas věřitelského výboru a insolvenčního soudu. Smlouva o prodeji může být uzavřena i dříve, nicméně její účinnost je dle § 289 odst. 1 IZ podmíněna dosažením zmíněných souhlasů.

Byť jde v případě prodeje mimo dražbu o právní jednání realizované zejména prostřednictvím kupní smlouvy, má tento prodej v rámci insolvenčního řízení zásadní důsledky ve vztahu k závadám dosud váznoucím na věci. Zpeněžením majetkové hodnoty proto dle § 285 IZ zanikají účinky týkající se nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce, vyrozumění o zahájení exekuce, exekučních příkazů, a služebností a reálných břemen, která jsou dle insolvenčního zákona v insolvenčním řízení neúčinná, stejně jako ostatní závady váznoucí na zpeněžovaném majetku. Jedná se o zcela logický důsledek prodeje, neboť by se jen stěží našel kupec hodlající úplatně nabýt věc postiženou právními závadami.¹¹

Zásadní překážku pro zpeněžení majetkové podstaty představuje podaná excindační žaloba. V průběhu trvání řízení o vylučovací žalobě až do jeho pravomocného skončení insolvenční správce s ohledem na § 225 odst. 4 IZ nemůže zpeněžit majetek, který je předmětem žaloby, ledaže odvrací újmu, která majetku bezprostředně hrozí, či tak činí se souhlasem žalobce.

Ustanovení § 225 odst. 5 IZ dále na jednu stranu dále prolamuje nemožnost prodeje majetku, o němž je vedeno excindační řízení, na druhé straně ale posiluje právní jistotu třetích osob, jejichž majetek je soupisem dotčen.¹² Před 1. 1. 2014 postačovalo, aby byla vylučovací žaloba v prvním stupni neúspěšná a insolvenční správce mohl přistoupit ke zpeněžení. Nově se k uskutečnění prodeje zásadně vyžaduje nabytí právní moci rozhodnutí o vylučovací žalobě. Pouze z důvodů hodných zvláštního zřetele může insolvenční soud určit, že prodej lze uskutečnit ještě před nabytím právní moci rozhodnutí. Důvodová zpráva jako důvod hodný zvláštního zřetele uvádí zejména šikanózní výkon práva, který má za cíl pouze oddálit či znemožnit prodej věci v insolvenčním řízení.¹³ I kdyby soud k takovému rozhodnutí přistoupil, uspokojit pohledávky věřitelů lze stejně až po právní moci rozhodnutí o excindační žalobě. V žádném případě proto neobstojí prejudiciální posouzení

oprávněnosti či důvodnosti podání žaloby učiněné insolvenčním správcem.

Likvidace pozůstalosti

Prodej mimo dražbu lze využít i v případě likvidace pozůstalosti. Dle § 232 odst. 1 písm. b) zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), je možné majetek patřící do likvidační podstaty zpeněžit prodejem smlouvou, kterou s nabyvatelem uzavře likvidační správce nebo notář. V takovém případě notáři dovozují, že samotná převodní smlouva, zpeněžuje-li se nemovitá věc, nahrazuje rozvrhové usnesení, které by bylo vydáváno v případě uskutečnění soudní či exekuční dražby (viz § 337h odst. 1 OSŘ). K zániku zástavního práva při prodeji z volné ruky proto dochází převodem vlastnického práva kupní smlouvou.¹⁴

Zmíněnému přístupu, byť se vztahoval k dnes již zrušené právní úpravě obsažené v OSŘ, nicméně odpovídá i znění v současnosti relevantních právních předpisů, tedy § 236 odst. 3 ZŘS. Zástavní a zajišťovací práva váznoucí na likvidační podstatě tedy zaniknou jejím zpeněžením.¹⁵

Výkon zástavního práva dle občanského zákoníku

Rekodifikace soukromého práva přinesla zástavním věřitelům podstatné zvýhodnění jejich pozice. Dle § 1359 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), může zástavní věřitel pro svůj dospělý (splatný) dluh realizovat zástavní právo smluveným způsobem. Zpravidla se bude jednat právě o prodej mimo dražbu (z volné ruky).¹⁶

Samotné ujednání o výkonu zástavního práva dle § 1359 odst. 1 OZ vyžaduje značnou konkretizaci, aby byla vyloučena libovůle zástavního věřitele.¹⁷ Jelikož se v posuzovaném případě jedná o individuální způsob uspokojení věřitele, nastoupí-li účinky zahájeného insolvenčního řízení, zejména § 109 odst. 1 písm. b) IZ, věřitel nebude moci ve zpeněžování zástavy dále pokračovat.¹⁸

¹² HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 733.

¹³ *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk 929/0, část. 1/13: Důvodová zpráva* (s. 140) [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=929&ct1=0>.

¹⁴ SVOBODA, Jan. Zpeněžení nemovitosti prodejem z volné ruky realizované v rámci likvidace dědictví z hlediska zániku zástavního práva. *Ad Notam*. 2010, č. 3, s. 4, 5.

¹⁵ SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 469.

¹⁶ Byť může být nazýván i jinak. Autoři komentáře jej pojmenovávají jako „privátní prodej“, in SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1116.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž, s. 1114.

Občanský zákoník v případě výkonu zástavního práva výslovně neupravuje okamžik zániku zástavního práva. Věřitel se proto bude muset v případě prodeje z volné ruky svého zástavního práva vzdát, aby nabyvatel získal nezatíženou věc.¹⁹ Vážně-li na věci více zástavních práv, tato další, jichž se prodej netýká, nezanikají.

Prodej mimo dražbu dle § 326b OSŘ

Současná právní úprava exekučního řízení a výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí obsahuje v § 326b OSŘ specifický způsob prodeje věcí podléhajících rychlé zkáze. Prodej zmíněných věcí se uskutečňuje ve specifickém režimu, neboť do uskutečnění standardní dražby by již nemusely existovat, případně by zcela ztratily na hodnotě. Zákon proto určuje, že se mají prodat mimo dražbu (z volné ruky).²⁰

Po provedení soupisu a odebrání věcí povinnému se určí cena a bez zbytečného odkladu se přistoupí k prodeji osobě, která bude ochotna věci koupit. V případě neúspěšného prodeje se věci nabídnou za stejnou cenu oprávněnému. Pokud ani on nebude mít o věci zájem, nezbude než věci ze soupisu vyloučit a vrátit je povinnému.²¹

V případě výkonu rozhodnutí soud uzavře (za Českou republiku) s kupujícím kupní smlouvu. Autoři komentáře k občanskému soudnímu řádu uvádějí, že se pro takovou smlouvu nepoužijí obecná ustanovení o kupní smlouvě obsažená v OZ.²²

Pro nabytí vlastnického práva se analogicky užije § 329a OSŘ s tím, že se nabyvatel stává vlastníkem věcí zaplacením kupní ceny. Současně může požádat o vystavení potvrzení o nabytí vlastnického práva.²³ Jedná-li se o exekuci prováděnou soudním exekutorem, bude platit přiměřené užití uvedených postupů. Kupní smlouvu by tedy uzavíral přímo soudní exekutor.

Prodej mimo dražbu v případě věcí, které se rychle kazí, tedy představuje pouze specifický odklon od jinak standardní exekuce prodejem movitých věcí. Do doby zajištění movitých věcí probíhá exekuce shodně. Dále však z pochopitelných důvodů nelze přistoupit k dražbě, ale zvláštní kupní smlouvou budou věci zpeněženy mimo dražbu smlouvenému zájemci, případně

oprávněnému. Po získání určené ceny soudní exekutor přistoupí ke standardnímu rozvržení vymoženého plnění.

Systematické zařazení prodeje z volné ruky v exekučním řádu

Ustanovení o prodeji z volné ruky se nachází v Hlavě III exekučního řádu označené marginální rubrikou *Exekuční činnost*. V rámci systematiky exekučního řádu se jedná o část, která v obecné rovině upravuje provádění nuceného výkonu exekučních titulů, tedy exekuční činnost dle § 1 odst. 2 EŘ. Tato část exekučního řádu mimo jiné reguluje zahájení exekučního řízení, účastenství, součinnost třetích osob, náležitosti exekučních příkazů či odklad a zastavení exekuce. Jednotlivé způsoby provedení exekuce jsou však obsaženy až v následující Hlavě IV.

Zásada ochrany povinného nachází svoje vyústění mimo jiné v taxativně určeném výčtu způsobů exekuce. Exekuce tedy může být vedena jen způsoby, které zákon předpokládá, viz § 58 odst. 1 EŘ.²⁴ Prodej z volné ruky ani ustanovení § 44a odst. 4 EŘ však mezi způsoby exekuce nenajdeme. Problém lze proto nazírat z různých úhlů pohledu.

1. Buď došlo k opomenutí zákonodárce, kdy nezařadil § 44a odst. 4 EŘ mezi výčet uvedený v § 58 odst. 1 EŘ, a prodej z volné ruky představuje specifický způsob exekuce,
2. nebo jde pouze v rámci prodeje z volné ruky o odklon ze způsobu exekuce, který by byl jinak použit, došlo-li by k realizaci exekučního příkazu postihujícího „volně“ prodávanou majetkovou hodnotu,
3. případně se o způsob exekuce vůbec nejedná a § 44a odst. 4 EŘ stanovuje specifický režim vynětí majetkové hodnoty z účinků generálního (respektive i speciálního) inhibitoria a její prodej mimo režim způsobů exekuce.

První uvedená varianta nemá oporu v důvodové zprávě²⁵ k novele EŘ²⁶ ani neodpovídá zařazení ustanovení o prodeji z volné ruky do exekučního řádu. Nicméně shodně s druhou eventualitou by se jednalo o interpretaci předmětného ustanovení odpovídající zejména zásadě ochrany povinného. Jinak řečeno, bylo by určeno, jakým způsobem má soudní exekutor

¹⁹ Tamtéž, s. 1116.

²⁰ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1107.

²¹ BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2458.

²² SVOBODA, Občanský soudní řád, op. cit., s. 1107.

²³ Tamtéž.

²⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 482.

²⁵ *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk č. 804/0: Důvodová zpráva* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=804&ct1=0>.

²⁶ Provedené zák. č. 286/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (výše a dále jen „novela EŘ“).

postupovat po získání peněžních prostředků, jaká rozhodnutí vydávat a v případě potřeby analogicky aplikovat právní úpravu způsobu exekuce, který by jinak byl použit při samotné nucené realizaci exekučního titulu.

Důvodová zpráva však s největší pravděpodobností akcentuje spíše třetí z uvedených možností výkladu. Podává se z ní, „že povinný bude moci na základě souhlasu exekutora prodat část majetku, která byla postižena inhibitoriem, pokud tento prodej bude sloužit ke splnění povinnosti vymáhané exekucí. Jelikož je exekutor na úspěšném provedení exekuce finančně interesován, nehrozí nebezpečí prodeje takovýchto věcí povinným pod cenou. Jde o institut, který si klade za cíl přispět k hladšímu a méně konfliktnímu průběhu exekuce, kdy dlužník poté, co se dozví o blokačních omezeních ke svému majetku, je sám aktivně motivován k prodeji části svého majetku, čímž zabrání, aby exekutor zpeněžil částí jeho majetku podle své volby. Můžeme zde tedy hovořit o respektování *praetia affectionis* v exekučním řízení, tj. možnosti dlužníka zachovat si věci, které má v oblibě, k nimž má osobní vztah, což lze považovat nejen za humanizační trend, ale také za vyjádření zásady *proporcionality*.“²⁷

Při zkoumání jednotlivých argumentů vyjádřených v důvodové zprávě lze uvést, že s ohledem na nutnost znaleckého ocenění prodávané věci si snad ani nelze představit prodej věci „pod cenou“. Zákonodárce presumuje větší aktivitu samotného povinného, který bude motivován k nalezení vhodného kupce např. pro svoji nemovitou věc namísto jejího prodeje v dražbě. S uvedeným argumentem lze souhlasit pouze do té míry, disponuje-li povinný větším množstvím postižitelného majetku, což ovšem v současné exekuční realitě zajiště nebyvá pravidlem. Nicméně poukaz na cenu zvláštní obliby (*pretium affectionis*) se jeví být přinejmenším účelovým, ne-li spíše absurdním.

Zmíněná třetí varianta ale vyvolává mnohé další otázky. Není zřejmé, jakou povahu má pak samotný prodej. Současně nejsou v právních předpisech vyjádřeny konsekvence spojené se zpeněžením majetku. Tuto problematiku lze nejlépe demonstrovat na prodeji nemovité věci. Vyvolá tudíž prodej nemovité věci z volné ruky obdobné následky jako exekuční dražba, tedy zejména výmaz zástavních práv a poznámek o exekučních příkazech a zahájených exekucích z katastru nemovitostí? Nejednají-li se o exekuci prodejem nemovité věci, případně soudní exekutor ani analogicky nepostupuje dle tohoto způsobu exekuce, pak zřejmě nikoli. Ustanovení § 44a odst. 4 EŘ to-

tiž neuvádí žádné důsledky spojené s jeho aplikací. Jenže dále vážnoucí zástavní právo nemovitou věc zatěžuje a především znehodnocuje. Proto by takto koncipovaný prodej z volné ruky postrádal elementární ekonomický smysl, neboť by si nabyvatel pořizoval předluženou věc. Logicky by za ni nemohl ani nabídnout cenu odpovídající znaleckému ocenění bez závad. Zástavní právo by tedy znemožňovalo získat byť sebemenší finanční prostředky k úhradě v exekuci vymáhané povinnosti.

Postup soudního exekutora při prodeji z volné ruky

Exekuční řád stanovuje pro prodej z volné ruky následující podmínky:

- a. písemný souhlas soudního exekutora, oprávněného a všech přihlášených věřitelů,
- b. předmětná majetková hodnota nesmí být postižena jinou exekucí,
- c. zjištění ceny obvyklé na základě znaleckého posudku,
- d. dohodnutá cena odpovídá minimálně výši zjištěné obvyklé ceny,
- e. splatnost ceny při podpisu smlouvy k rukám soudního exekutora.²⁸

Lze předpokládat, že povinný, případně třetí osoba hodlající nabýt některou z majetkových hodnot ve vlastnictví povinného podá soudnímu exekutorovi návrh na postup dle § 44a odst. 4 EŘ. Případný návrh ale může být pouze neformální, exekuční řád jej ostatně explicitně ani nepředpokládá. Ve spise by každopádně měl mít soudní exekutor založen písemný výslovný souhlas svůj, oprávněného a všech případných věřitelů. Zde lze seznat první problematický předpoklad spočívající v souhlasu přihlášených věřitelů. Zvolené adjektivum jakoby vzdáleně odkazovalo na exekuční řád z roku 1896, kdy byl prodej z volné ruky možný v případě exekuce prodejem nemovité věci až ve fázi po vydání dražební vyhlášky, tedy kdy již byli věřitelé informováni o chystané dražbě a mohli přihlašovat své pohledávky.²⁹ Jenže nepředpokládá-li exekuční řád v žádném svém ustanovení v případě prodeje nemovité věci z volné ruky postup až k vydání dražební vyhlášky, pak se ani potencionální věřitelé nemusí o chystaném prodeji dozvědět. V případě vzniku hyperochy se těmto věřitelům upírá možnost uspokojení

²⁷ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: *Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk č. 804/0: Důvodová zpráva* [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=804&ct1=0>.

²⁸ KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 272.

²⁹ Byť pochopitelně souhlas věřitelů dle exekučního řádu z roku 1896 byl vyžadován pouze v případě, kdy by vymožené plnění nepostačovalo k plnému uspokojení osob odkázaných na nejvyšší podání (zejména zástavních věřitelů).

jejich pohledávek. Soudní exekutor by měl každopádně vyzvat jemu známé věřitele, nemá-li již doloženy jejich souhlasy, aby se k chystanému prodeji vyjádřili. Kasíková uvádí, že může zvolit postup dle § 101 odst. 4 OSŘ, a nevyjádří-li se věřitelé, má se za to, že souhlasí. Soudní exekutor totiž garantuje splnění podmínek předpokládaných exekučních řádem.³⁰ Zvolené sousloví (přihlášený věřitel) ale nelze vykládat restriktivně ve smyslu uplatnění prodeje z volné ruky pouze v případě exekuce prodejem nemovité věci, movité věci či postižením závodu. Prodat z volné ruky lze jistě i jiné majetkové hodnoty, příkladem lze uvést družstevní či obchodní podíl.

Problematickým bodem se jeví i nepostihnutí majetkové hodnoty jinou exekucí. S ohledem na legislativní odkaz směřující k zák. č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, ve znění pozdějších předpisů, je totiž patrné, že exekucí se míní nejen exekuce vedená soudním exekutorem, nýbrž i výkon rozhodnutí a správní či daňová exekuce.

Paradoxně nejnepohodlnější zjistitelná je jiná exekuce vedená odlišným soudním exekutorem, než který hodlá provést prodej z volné ruky. Soudnímu exekutorovi nemusí posloužit Centrální evidenci exekucí, neboť se do ní exekuční řízení dle § 3 odst. 1 vyhlášky č. 329/2008 Sb., o centrální evidenci exekucí, ve znění pozdějších předpisů, zapisují až po zapsání doložky provedení exekuce do Rejstříku zahájených exekucí (dále jen „RZE“).³¹ Vzhledem k možnosti podání prioritního návrhu na zastavení exekuce dle § 52 odst. 3 EŘ ale může být doba od pověření soudního exekutora do zapsání doložky provedení exekuce poměrně dlouhá. Východisko nabízí RZE, avšak soudní exekutoři při náhledu do této evidenci získají pouze informace o jimi vedených exekucích. Kompletní data má k dispozici (částečně paradoxně) pouze Exekutorská komora České republiky a Ministerstvo spravedlnosti. Soudní exekutor by proto mohl některou ze zmíněných institucí požádat, aby mu sdělila aktuální stav vedených exekucí proti povinnému.

Nutno však podotknout, že se situace může takřka každým dnem měnit. Je proto náročné získat relevantní údaje. Navíc narážíme na charakter RZE, neboť se jedná o neveřejný rejstřík. V tomto ohledu nutno zvažovat, ke kterému okamžiku vázat splnění podmínky vedení pouze jediné exekuce na zpeněžený majetek. Zásadně by se mělo jednat o den, kdy soudní exekutor vysloví svůj souhlas s prodejem z volné ruky.

De lege ferenda si lze položit otázku, proč není možné využít prodej z volné ruky v případě postižení majetkové hodnoty více exekucemi. Vyžaduje-li právní úprava získání souhlasu dalších věřitelů, pak by ani pluralita exekucí nemusela být překážkou pro prodej z volné ruky.³² Muselo by být pochopitelné

vyřešeno, který soudní exekutor, zejména vzhledem k pořadí postihnutí věci, může k přímému prodeji přistoupit. U nemovité věci se nabízí obdobný postup jako v případě zpeněžení dražbou, příslušný by byl soudní exekutor první v pořadí. V případě jiných majetkových hodnot (zejména movitých věcí) by rozhodoval okamžik jejich zahrnutí do soupisu, případně by bylo přímo na povinném, aby určil, ve které exekuci k prodeji dojde.

Znalce ke zjištění obvyklé ceny by měl z povahy věci zásadně ustanovovat soudní exekutor. V případě předložení znaleckého posudku, který byl zpracován k požadavku účastníků prodeje z volné ruky, musí soudní exekutor postupovat zvláště pečlivě³³ a v případě nesrovnalostí jej může i odmítnout a nechat vypracovat nový posudek.

Požadavek prodeje minimálně za cenu obvyklou se jeví jako vyvážený nejisté výše, za niž by mohla být věc prodána v dražbě. Exekuční dražby obecně vycházejí z předpokladu, že skutečná prodejní hodnota věci se zjistí právě až dražbou.³⁴ Jinak řečeno, i když činí nejnižší podání dvě třetiny ceny zjištěné, nelze vyloučit následný vývoj ceny v dražbě i nad vyšší částky uvedené ve znaleckém posudku, respektive v usnesení o ceně (v případě prodeje nemovité věci, závodu či třeba družstevního podílu). Tato okolnost by měla být kompenzována prodejem minimálně za cenu obvyklou. Jako připomínku *de lege ferenda* nutno však podotknout, zda nepředstavuje obvyklá cena až přílišný benefit pro nabyvatele. V exekučním řádu z roku 1896 musel zájemce nabídnout cenu minimálně o jednu čtvrtinu vyšší, než kolik činila odhadní (zjištěná) cena. Právě s ohledem na nejistý výsledek hypotetické dražby se požadavek na pouze obvyklou cenu nejeví racionálně.

Celá kupní cena musí být při podpisu převodní smlouvy předána soudnímu exekutorovi. Je na povinném, aby zajistil splnění této podmínky.³⁵ Zůstává tak již jen otázkou, jak naložit se získanými peněžními prostředky. Kasíková podotýká, že v případě přihlášení věřitelů provede soudní exekutor „podle druhu prodané věci (nemovitá věc, movitá věc, závod) rozvrh získané částky postupem podle příslušného způsobu výkonu rozhodnutí. Po právní moci rozhodnutí vyplatí exekutor oprávněného, přihlášené věřitele, převede si náklady exekuce a hyperochu (zůstatek) vyplatí povinnému.“³⁶ S uvedeným názorem se autor ztotožňuje a dodává, že v případě prodeje nemovité věci má kvazirozvrhové usnesení účinky dle § 337h odst. 3 OSŘ.

Nutno ale zmínit i opačný názor, podle něhož se přihlášení věřitelé nemohou „domoci výplaty svých pohledávek z výnosu prodeje majetku“.³⁷ Autor svůj závěr opírá o skutečnost, kdy přihlášení věřitelé nemohou (z povahy věci) vést proti povinnému exekuce. Tato okolnost však dle mého názoru nehraje

³⁰ KASÍKOVÁ, op. cit., s. 272.

³¹ Do RZE se exekuce zapisují již okamžikem doručení žádosti o pověření soudu dle § 43a odst. 1 EŘ.

³² ANDRLE, Pavel. K novelizaci exekučního řádu – část III. – k ustanovení § 44a zák. č. 120/2001 Sb. *Obchodní právo*. 2009, č. 10, s. 38.

³³ Shodně KASÍKOVÁ, op. cit., s. 273.

³⁴ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 487.

³⁵ KASÍKOVÁ, op. cit., s. 273.

³⁶ KASÍKOVÁ, op. cit., 273.

³⁷ ANDRLE, op. cit., s. 38.

žádnou roli. Ostatně předpokladem uspokojení přihlášených věřitelů při rozvrhu vymoženého plnění při exekuci prodejem nemovité věci není nutně zahájení exekuce věřitelem na majetek povinného. Stačí naplnění požadavku vykonatelného exekučního titulu či zástavního práva váznoucího na nemovité věci.

Nelze ale souhlasit s interpretací, podle níž se rozvrh provádí pouze v případě, kdy se přihlásí další věřitelé.³⁸ Odlišný postup soudního exekutora zapříčiněný existencí a přihlášením dalších věřitelů není nijak racionálně odůvodnitelný. Buď soudní exekutor provede rozvrh vždy, nebo nikdy. Kritizovaným postupem by došlo k neodůvodněným rozdílům v postavení především nabyvatelů nemovitých věcí.

Postup katastrálního úřadu

Pokud je předmětem prodeje z volné ruky nemovitá věc, případný nabyvatel musí počítat s poměrně rigidním postupem příslušného katastrálního úřadu. Z čl. 3 bod 1.2 Pokynů č. 5234/2009-22 č. 39 k realizaci zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), v katastru nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „pokyny“), totiž vyplývá, že si katastrální úřad v případě trvání omezení speciálního inhibitoria dle § 47 odst. 4 EŘ v době podání návrhu na vklad vyžádá veškeré podklady k rozhodnutí, aby mohl přezkoumat všechny podmínky uvedené v § 44a odst. 4 EŘ. Pokud katastrální úřad vklad povolí, založí do sbírky listin příslušnou smlouvu, jakož i udělené souhlasy. Byť tedy garantem splnění podmínek pro prodej z volné ruky (by) měl být soudní exekutor, katastrální úřad znovu prošetří podmínky stanovené pro tento prodej.

Nutno podotknout, že znění pokynů nedoznalo žádných změn v souvislosti s přijetím zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), podle něhož se odstranil dualismus zápisu vlastnického práva do katastru nemovitostí v závislosti na typu právního jednání, na jehož základě vzniklo či má vzniknout. Dle současné právní úpravy se proto již nerozlišuje mezi zápisem vlastnického práva vkladem a záznamem.³⁹

Je proto zajímavé, že prodej z volné ruky byl (a s největší pravděpodobností stále je) ze strany katastrálních úřadů považován za soukromoprávní převod, neboť vlastnické právo nabyvatele bylo i za předchozí právní úpravy zapisováno vkladem. Na rozdíl od zápisu vlastnického práva vydrazitele, které se dle zrušeného zákona č. 256/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění platném do 31. 12. 2013, zapisovalo záznamem. Jinak řečeno, katastrální

úřady předepisují postup jako u standardního smluvního převodu s tím, že si vyhrazují právo přezkoumat splnění podmínek uvedených v § 44a odst. 4 EŘ.

S ohledem na výše uvedené nelze považovat toto právní zařazení za správné a vhodné. Prodej z volné ruky je sice realizován na podkladě (zpravidla) kupní smlouvy, má však zásadní účinky vztahující se k prodávané věci. Proto povaha téměř běžného soukromoprávního převodu (s drobnými odchylkami) nemá oporu v legislativním zakotvení prodeje z volné ruky.

Další problematické oblasti prodeje z volné ruky

Dále je nutné se zabývat aspekty, které v případě standardních způsobů exekuce (§ 59 odst. 1 EŘ) zapříčiňují jejich neproveditelnost. Zůstaneme-li u prodeje movitých a nemovitých věcí, pak platí, že po dobu trvání excindačního řízení nelze sepsané movité věci prodat (§ 68 odst. 4 EŘ), respektive dojde k odročení dražebního jednání v případě prodeje nemovité věci až do pravomocného rozhodnutí o vylučovací žalobě (§ 336i odst. 1 OSŘ).

Zákonodárce zvolil zmíněné řešení zejména v důsledku ochrany práv třetích osob. Exekuce se zásadně týká pouze majetku ve vlastnictví povinného. Existuje-li proto pochybnost o vlastnickém právu povinného, je namísto se zpeněžením věci počkat do vyřešení otázky vlastnického práva. Současně soudní exekutor zásadně není oprávněn si prejudiciálně posoudit oprávněnost podání vylučovací žaloby.⁴⁰ Lze se proto domnívat, že vědomost soudního exekutora o podané excindační žalobě brání prodeji z volné ruky, tedy znemožňuje soudnímu exekutorovi, aby udělil s prodejem souhlas. Navíc u movitých věcí právní úprava nehovoří „jen“ o odročení dražby (jako u prodeje nemovitých věcí), ale o „prodeji“. V tomto případě tedy právní úprava poskytuje spolehlivou odpověď k problematice prodeje z volné ruky u věci, ohledně níž probíhá spor o její vyloučení z exekuce. Zmíněná nuance ale nemůže způsobovat rozdíly mezi prodejem movitých a nemovitých věcí z volné ruky.⁴¹

Další v současné době velmi frekventovanou překážkou v provedení exekuce představuje insolvenční řízení. Dle § 109 odst. 1 písm. c) IZ platí, že po zahájení insolvenčního řízení nelze provést exekuci, která by postihovala majetek dlužníka nebo majetek náležející do majetkové podstaty. Jestliže exekuci nelze provést, soudní exekutor s ohledem na § 46 odst. 7 EŘ učiní žádné úkony, jimiž se provádí exekuce. Zahájení insolvenčního řízení zásadním způsobem vstupuje do již zahájených

³⁸ TICHÁ, Alena. Odklony od generálního inhibitoria v praxi. *Komorní listy*. 2014, č. 1, s. 27.

³⁹ Záznam se *de lege lata* používá pro zápis práv souvisejících s fungováním státu a jeho organizačních a jiných složek.

⁴⁰ Nutno podotknout, že výjimku z uvedeného pravidla obsaženou v rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. 6 Co 2867/2005, je možné aplikovat pouze ve velmi omezeném rozsahu. V rámci exekučního řízení totiž není místo na řešení otázek, které svojí povahou spadají do nalézacího řízení.

⁴¹ Ostatně občanský soudní řád se s ohledem na § 69 EŘ použije v případě prodeje movitých věcí v exekuci přiměřeně.

exekucí. Soudní exekutor sice po zahájení insolvenčního řízení může dle § 109 odst. 2 IZ činit zajišťovací úkony (zejména vydávat exekuční příkazy), ale exekuce nemůže být provedena, tedy nelze činit jednání, která ve svém důsledku uspokojují individuální věřitele v rozporu s insolvenčním zákonem. Jinak řečeno, přednost získává insolvenční řízení, v jehož rámci mají být upraveny nároky všech dlužnickových věřitelů.

Ustanovení § 44a odst. 4 EŘ výslovně neuvádí, že by zpeněžením věci prodejem z volné ruky došlo k provedení exekuce. Což však neznamená, že by po zahájení insolvenčního řízení mohl soudní exekutor udělit s prodejem z volné ruky souhlas. Nelze-li provést dražbu, tím spíše (a *minoris ad maius*) není možné věc zpeněžit přímým prodejem mimo dražbu. Případná převodní smlouva by navíc představovala neúčinné právní jednání, neboť by ji dlužník porušoval § 111 odst. 1 IZ.

Závěr

Vrátíme-li se k nastolené otázce povahy prodeje z volné ruky, lze uzavřít, že představuje pouze pověstný „úkok stranou“, kdy soudní exekutor postupuje v zásadě standardně, jako by šlo o běžný způsob exekuce. Pouze na určitou dobu využije speciální úpravy prodeje z volné ruky. Po využití ustanovení § 44a odst. 4 EŘ je třeba vrátit se zpět k dokončení celého procesu dle příslušných právních předpisů, především občanského soudního řádu, zejména tedy bude třeba provést rozvrh vymoženého plnění. Jen taková interpretace vyhovuje zásadám exekučního řízení.

Tendence spočívající v chápání prodeje z volné ruky jako soukromoprávního nástroje nemají oporu nejen v obdobných instrumentech upravených v jiných procesních předpisech, ale zejména v nazírání na proces exekučního řízení jako takového. Poměrně zásadní rigidita exekučního procesu proto nedovoluje náhlé vystoupení z mezí stanovených exekučním řádem. Současně je třeba, aby prodej z volné ruky byl spojen s jasně formulovanými pravidly, což podporuje pouze jeho chápání jako imanentní součásti jinak standardních způsobů exekuce.

Seznam literatury:

- ANDRLE, Pavel. *K novelizaci exekučního řádu – část III. – k ustanovení § 44a zák. č. 120/2001 Sb. Obchodní právo. 2009, č. 10, s. 29-39. ISSN 1210-8278.*
- BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář, Praha: C. H. Beck, 2009, 3343 s. ISBN 978-80-7400-107-9.*
- HÁSOVÁ, Jiřina. *Insolvenční zákon: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1482 s. ISBN 978-80-7400-555-8.*
- HORA, Václav. *Soustava exekučního práva se zřetelem ke Slovensku a P. Rusi. Praha: Všehrd, 1930.*
- CHALUPECKÁ, Kristýna; LAVICKÝ, Petr; JURĚNA, Jakub; LEBEDA, Martin. *Insolvenční právo v teorii a praxi. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 214 s. ISBN 978-80-2106-038-8.*
- KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 957 s. ISBN 978-80-7400-476-6.*
- MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9.*
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1276 s. ISBN 978-80-7400-499-5.*
- SVOBODA, Jan. *Zpeněžení nemovitosti prodejem z volné ruky realizované v rámci likvidace dědictví z hlediska zániku zástavního práva. Ad Notam. 2010, č. 3, s. 3-5. ISSN 1211-0558.*
- SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 1032 s. ISBN 978-80-7400-297-7.*
- SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář. Praha: C. H. Beck, 2013, 1398 s. ISBN 978-80-7400-506-0.*
- TICHÁ, Alena. *Odklony od generálního inhibitoria v praxi. Komorní listy. 2014, č. 1, s. 22-27. ISSN 1805-1081.*
- TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 852 s. ISBN 80-7179-489-9.*
- WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. 6. aktualiz. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0.*

Seznam soudních rozhodnutí:

- Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. 6 Co 2867/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 199/2003.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 3066/09.

Další zdroje:

- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: *Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk 929/0, část. 1/13: Důvodová zpráva (s. 140) [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=929&ct1=0>.*
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: *Jednání a dokumenty: Sněmovní tisky: Sněmovní tisk č. 804/0: Důvodová zpráva [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=804&ct1=0>.*

NAHRAZENÍ VŮLE POVINNÉHO K UKONČENÍ SMLUVNÍHO VZTAHU PŘI VEDENÍ EXEKUCE

Mgr. Hynek Horák Úvod

exekutorský koncipient Exekutorského úřadu
Plzeň-město Mgr. Ing. Jiřího Proška

S účinností od 1. ledna 2013 byl zákonem č. 396/2012 Sb. rozšířen § 312 z. č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád (dále jako "OSŘ") o ustanovení umožňujícím nahrazení vůle povinného v souvislosti s postižením jiné pohledávky. Nejedná se v tomto případě o další způsob provedení exekuce, spíše o snahu umožnit efektivnější provedení exekuce postižením pohledávky povinného, jejíž splatnost je svázána s budoucími právními skutečnostmi či právním jednáním.

Důvody pro udělení této pravomoci soudním exekutorům byly celkem zjevné. Při vedení exekučního řízení jsou často postižovány pohledávky povinného, jejichž splatnost je podrobena splněním podmínky, často je vázána na aktivní právní jednání povinného, resp. oprávněného optikou předmětné pohledávky. Právě možnost nahradit vůli povinného k výpovědi smluvního vztahu či k žádosti o plnění, ve smyslu následných úkonů, poskytuje možnost k vymožení pohledávky z majetku povinného, který by jinak mohl být po léta blokován¹.

Předmětné závazky a pohledávky

Ustanovení § 312 OSŘ nepředpokládá konkrétní druh, resp. předmět právního vztahu, který je titulem pohledávky. Jedním znakem je podmíněnost nebo vázanost na dosažení věku či jiný běh času. Exekuční praxe je však limitována pohledávkami, které je možno v průběhu řízení zjistit. Typickým příkladem tak budou pohledávky vzniklé ze smlouvy o penzijním připojištění ve smyslu § 1 z. č. 42/1994 Sb., o jejichž uzavření se exekutor dozví na základě součinnosti poskytované Ministerstvem financí na základě § 33b z. č. 120/2001 Sb., exekuční řád (dále jako "EŘ"). Samozřejmě se nabízí další možnosti, zejména u životních pojistek a podobných složených pojistných produktů, jejichž součástí je i složka spořicí či investiční, zkrát-

¹ Viz též důvodová zpráva k z. č. 396/2012 Sb. (sněmovní tisk 537/0, volební období 2010-2013).

ka taková, která nabízí výplatu prostředků na jiném základě, než je pojistná událost.

Dle § 22 z. č. 42/1994 Sb. může být nárokem povinného v případě penzijního připojištění pravidelně vyplácená penze, jednorázové vyrovnání či odbytné. Splatnost prvních dvou nároků závisí mimo jiné na splnění podmínky, a to dovršení určitého věku povinného. Odbytné naopak záleží na jednání povinného ve formě výpovědi smlouvy (pomineme-li možnost úmrtí povinného).

Procesní podmínky

Zákonné podmínky pro postup soudu, resp. soudního exekutora, směřující k vypovězení smluvního vztahu jsou tři – jednak je to existence pohledávky, jejíž plnění je vázáno na dosažení věku či jiný běh času, jednak podmínka účelnosti. Je-li splněna podmínka první, tedy existuje-li závazek, jehož splatnost je vázána časovou podmínkou, zůstává ještě otázka účelnosti, která může být nahlížena minimálně ze dvou úhlů – jednak je to nutnost zvážit možný výtěžek takového postupu, tedy výši pohledávky, která má být vypovězena, jednak je nutno zvážit přiměřenost takového postupu v rámci celého exekučního řízení. Ve smyslu § 58 EŘ je sice postižení pohledávky bráno jako základní způsob provedení exekuce, nutno však přihlídnout, že pro povinného může mít výpověď smluvního vztahu další neblahé následky, které mohou i převýšit výši postižené pohledávky. Konkrétně v případě postižení pohledávky z penzijního připojištění tak může vzniknout povinnost k uhrazení poplatku, případně může nastat situace, kdy je účastník pojištění nucen vrátit část poskytnuté státní podpory. Stejně tak je nutno přihlídnout k faktické nevratnosti takového úkonu.

Poslední, třetí podmínkou je samozřejmě nabytí právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, v exekučním řízení tedy právní moci exekučního příkazu, resp. právní moci usnesení o nařízení exekuce, případně okamžik nastalý dle § 47 odst. 2) EŘ v řízeních zahájených po 1. 1. 2013.

Účinnost právní úpravy

U řízení zahájeného po 1. 1. 2013 je také zcela jisté, že lze tento postup použít. Jinak je tomu v případě, že exekuční řízení bylo zahájeno před tímto datem. Byl-li zároveň exekuční příkaz postihující pohledávku vydán před tímto datem, je zjevné, že soud ani soudní exekutor tento postup využít nemůže, přechodná ustanovení k z. č. 396/2012 Sb., přesněji čl. II odst. 1, totiž jasně určují, že řízení zahájená před datem účinnosti,

tedy před 1. 1. 2013, se dokončí podle dosavadních právních předpisů.

Nejistá je pak situace, kdy exekuční řízení bylo zahájeno před 1. 1. 2013, avšak exekuční příkaz byl vydán po tomto datu. Ve vydání exekučního příkazu lze nalézt analogii k usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, ostatně to předpokládá i § 47 odst. 2 EŘ. Na exekuční řízení bychom poté mohli mimo jiné pohlížet jako na řadu provázaných "výkonů rozhodnutí" ve smyslu jednotlivých vydaných exekučních příkazů². Opačný právní názor můžeme nalézt v tom, že exekuční řízení je pouze jedno řízení a ve vydání exekučního příkazu nelze spatřovat jednotlivé řízení o výkonu rozhodnutí ve smyslu OSŘ. Tak rozhodl například Krajský soud v Hradci Králové ve svém rozhodnutí sp. zn. 22 Co 401/2014 ze dne 29. 9. 2014. Argumentuje především čl. II odst. 2 z. č. 303/2013 Sb., který upravuje, resp. rozšiřuje použití exekučního řádu ve znění po 1. 1. 2013 i na řízení zahájená před účinností z. č. 396/2012 Sb., byl-li vydán exekuční příkaz po tomto datu. Krajský soud zde ze znění předmětného ustanovení, tedy "Exekuční příkaz vydaný po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. v řízeních zahájených před nabytím účinnosti zákona č. 396/2012 Sb. se řídí zákonem č. 120/2001 Sb., ve znění účinném po dni nabytí účinnosti zákona č. 396/2012 Sb.", dovozuje, že „...je z tohoto ustanovení zcela zřejmé, že řízením je vždy třeba rozumět exekuci jako celek, v jejímž rámci jsou vydávány jednotlivé exekuční příkazy". Bude jistě zajímavé sledovat, jak se bude vyvíjet judikatura na toto téma, když nejde jen o účinnost § 312 odst. 2 OSŘ, ale o mnoho dalších procesních pravidel, které zlepšují postavení věřitele i v řízeních zahájených před účinností z. č. 396/2012 Sb.

Procesní podmínky

Jsou-li splněny všechny shora uvedené podmínky, je možné započít s procesním postupem vedoucím k nahrazení vůle povinného k výpovědi závazku. O nahrazení vůle povinného musí soud, resp. soudní exekutor, rozhodnout ve smyslu § 55b odst. 2 EŘ – tedy usnesením, které doručí účastníkům řízení a dalším osobám, o jejichž návrzích a právech a povinnostech rozhoduje. Jelikož se zde nejedná o rozhodnutí, které by bylo procesní povahy, resp. nejedná se o rozhodnutí, které by upravovalo řízení, ani takové rozhodnutí nelze podřadit pod výčet daný § 55c odst. 3 EŘ, je nutno připustit odvolání účastníkům řízení proti takovému rozhodnutí a současně o tom také účastníky poučit.³

Dlužník povinného, k němuž směřuje nahrazení vůle povinného, nemůže být považován za účastníka řízení, byť jsou mu v řízení ukládány povinnosti. K tomuto závěru směřuje jak vý-

² Viz např. „Vyjádření vedlejšího účastníka řízení“ (Veřejného ochránce práv) z 20. 6. 2014 (16/2014/SZD/BK) dostupné on-line na http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Zvlastni_opravneni/ustavni_soud/SZD-16-2014-exekucni-rad.pdf.

³ Viz např. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 24 Co 1734/2013 ze dne 28. 8. 2013.

klad zákona, kdy strohý, ale o to účinnější § 36 odst. 1 EŘ říká, že účastníky řízení jsou povinný a oprávněný, tak v podstatě stejně znějící § 255 odst. 1 OSŘ a judikatura, která pravidelně nepřiznává jak dlužníkům povinného při postižení pohledávky, tak například plátcům mzdy povinného procesní postavení účastníka řízení.

Vzhledem k postavení subjektu, vůči němuž směřuje právní jednání, jehož volní složka (a vlastně i obsah) je nahrazována usnesením soudu, resp. soudního exekutora, je zřejmě třeba nejprve předmětné usnesení doručit účastníkům řízení a v případě nabytí právní moci toto doručit právě dlužníku povinného, i s vyzněním o nabytí právní moci. Byť nic nebrání vyjevení právní skutečnosti, tedy nabytí právní moci rozhodnutí, například s pomocí doložky na předmětném usnesení, některé subjekty se s absencí adresného psaní nesmíří, a je tak možná vhodnější tento způsob.

Je otázkou, zda je předmětné rozhodnutí nutné doručit současně s účastníky řízení i dlužníku povinného (před nabytím, resp. k nabytí právní moci), když § 55b odst. 2 EŘ předpokládá i doručení osobám, o jejichž právech a povinnostech soudní exekutor rozhoduje. V tomto případě se však nerozhoduje o právech a povinnostech dlužníka povinného, jako je tomu u exekučního příkazu postihujícího pohledávku, pouze je nahrazována vůle povinného směřující k realizaci zmíněného příkazu. Je však jistě potřeba, aby byl dlužník povinného seznámen s obsahem rozhodnutí, například společně s vyzněním o právní moci.

Opravné prostředky

Jak bylo naznačeno výše, účastníci řízení jsou oprávněni se odvolat vůči usnesení nahrazujícímu vůli povinného. U oprávněného bude odvolání asi těžko představitelné, byť může být nespokojen například s volbou nároku povinného, na straně povinné se dá odvolání odůvodnit snáze – ostatně je zde zasahováno do jeho majetkové sféry, dokonce i do sféry jeho svobodného rozhodování. Dá se tedy předpokládat, že povinný bude napadat účelnost takového opatření, případně namítat finanční ztráty spojené s výpovědí smluvního závazku. Každopádně procesní postup soudního exekutora v případě podání odvolání povinným bude probíhat dle § 55c EŘ, resp. §§ 201 až 226 OSŘ. Tedy opožděné podání soudní exekutor odmítne, k odstranění případných vad vyzve osobu, která podání učinila, a nevyhoví-li odvolání v plném rozsahu, postoupí věc odvolacímu soudu, v tomto případě příslušnému krajskému soudu, v jehož obvodu působí soud exekuční.

Střet více výkonů rozhodnutí

Nutno také vzpomenout situaci, kdy bude jedna pohledávka postižena více exekučními příkazy, případně bude nařízeno více výkonů rozhodnutí. Rozhodnutí soudu, resp. soudního exekutora o nahrazení vůle, se netýká způsobu výplaty ani pořadí uspokojování jednotlivých nároků. Ve smyslu § 8 ve spojení s § 10 z. č. 119/2001 Sb. se tedy pořadí pohledávek bude řídit dnem, kdy dlužníku povinného bylo doručeno usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí, exekuční příkaz soudního exekutora či správce daně, případně příkaz příslušného orgánu veřejné správy. Při shodnosti data doručení u více pohledávek mají tyto stejné pořadí, v případě, že plnění nepostačuje, budou uspokojeny poměrně. Okamžik nahrazení vůle k výpovědi je v tomto případě zcela lhostejný, stejně jako skutečnost, který z vymáhajících orgánů tak učiní – případná výplata prostředků se odehraje podle pravidel určených datem doručení jednotlivých dokumentů určujících způsob provedení exekuce v obecném smyslu slova. Vydání usnesení o nahrazení vůle povinného tedy ještě pro soudního exekutora neznamená, že jím vymáhaná pohledávka oprávněného bude právě tímto způsobem uspokojena.

Závěr

Institut nahrazení vůle jistě může zvýšit vymahatelnost práva, byť v relativně malém rozsahu, a je spíše pozitivním signálem vůle zákonodárce posílit či rozšířit možnosti, kterými se oprávněný prostřednictvím soudního exekutora může domoci svých nároků. Je otázkou, zda bude možné tento instrument použít i v budoucnu, když v legislativním procesu je nyní návrh zákona zveřejněn jako tisk 372/0 (7. volební období, od 2013), který navrhuje § 312 odst. 2 OSŘ zrušit.

Seznam použitých pramenů

- Důvodová zpráva k z. č. 396/2012 Sb. (sněmovní tisk 537/0, volební období 2010-2013)*
Exekuční řád: komentář. 3. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, xviii, 939 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-476-6.
Občanský soudní řád: komentář. 1. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2013, xxiii, 1398 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-506-0.
Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové, sp. zn. 22 Co 401/2014 ze dne 29. 9. 2014
Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 24 Co 1734/2013 ze dne 28. 8. 2013
„Vyděření vedlejšího účastníka řízení“ (Veřejného ochránce práv) z 20. 6. 2014 (16/2014/SZD/BK) dostupné on-line na http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Zvlastni_opravneni/ustavni_soud/SZD-16-2014-exekucni-rad.pdf

SOUČINNOST TŘETÍCH OSOB V EXEKUČNÍM ŘÍZENÍ S PŘIHLÉDNUTÍM K NOVELE EXEKUČNÍHO ŘÁDU, ZÁKONU Č. 139/2015 SB.

Mgr. et Mgr. Jiří Flam
právník Exekutorské komory ČR

Exekutorům je v § 46 zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu, stanovena povinnost postupovat v exekuci rychle a účelně, přičemž při tom mají dbát ochrany práv účastníků řízení i třetích osob dotčených jeho postupem.

V tomto článku se budeme zabývat povinností součinnosti třetích osob při vedení exekučního řízení a uvedeme ji do vztahu k novele exekučního řádu, zákonu č. 139/2015 Sb., jež byla v současnosti coby původní sněmovní tisk 337 schválena ve znění pozměňovacího návrhu Senátu Parlamentu České republiky Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Vzhledem k okolnosti, že bude v době vydání Komorních listů s největší pravděpodobností zákon již účinný, má smysl se s ním s ohledem na nové povinnosti exekutorů detailněji seznámit již v tomto vydání Komorních listů.

Předmětná novela totiž nově upravuje postup exekutora dle § 42 exekučního řádu. Před vydáním exekučního příkazu na majetek ve společném jmění manželů má totiž nově exekutor za povinnost zjistit, zda je v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu vedeném podle notářského řádu evidována smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o zrušení společného jmění manželů, jeho obnovení nebo zúžení jeho stávajícího rozsahu, anebo dohoda nebo rozhodnutí soudu o změně smluveného režimu nebo režimu založeného rozhodnutím soudu.

Při vydání exekučního příkazu je pak exekutor dle předmětné novely povinen vycházet z obsahu listiny obsažené v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, jde-li o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého po jejím zápisu do tohoto seznamu nebo jde-li o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého před jejím zápisem do seznamu a vyslovil-li s tím souhlas oprávněný. Nelze-li zjistit z exekučního titulu nebo z listiny v seznamu, že závazek vznikl po zápisu listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, má se za to, že závazek vznikl před zápisem listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. V ostatních případech, tj. není-li v dotyčném seznamu vedeném notářskou komorou zanesena žádná smlouva upravující majetkový režim manželů, lze vydat exekuční příkaz postihující majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl zákonný režim společného jmění manželů změněn.

Stručněji řečeno bude mít nově exekutor povinnost nahlédnout do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, a pokud v něm nebude obsažena žádná listina, pak bude postupovat tak, jako v době před novelou, tj. nebude přihlížet ke změně majetkového režimu.

Pro manžely povinných naopak z hlediska novely vznikne nová možnost ochrany svého majetku, který nespadá do společného jmění manželů z důvodu, že jeho rozsah byl např. smlouvou či rozhodnutím soudu zúžen, ovšem této ochrany se mohou domoci až od okamžiku, kdy bude taková listina zužující rozsah společného jmění manželů vložena do seznamu vedeným Notářskou komorou České republiky.

Lze proto shrnout, že exekutorovi nově vznikne povinnost nahlédnout do seznamu listin vedeného Notářskou komorou České republiky, a tuto povinnost bude muset splnit takřka ve všech případech vedení exekuce, bude-li vedena proti osobě, která má manžela. Z hlediska součinnosti třetích osob vznikne povinnost Notářské komory České republiky, jež dotyčný seznam vede, poskytnout exekutorovi informace ze seznamu.

Součinnostní ustanovení dle novely exekučního řádu, zákona č. 139/2015 Sb.

Novela vkládá do § 33 odst. 3 povinnost Notářské komory ČR ve vztahu k Seznamu listin o manželském majetkovém režimu oznámit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje potřebné k vedení exekuce. Každý exekutor se proto může obrátit na Notářskou komoru České republiky a písemně ji požádat o poskytnutí údajů potřebných k vedení exekuce.

Dle § 35j zákona č. 358/1992 Sb., notářského řádu, obsahuje seznam listin rejstřík a sbírku listin. Při vedení exekuce může

být velmi užitečné vědět, že do rejstříku nejsou zapisovány pouze údaje stanovené zákonem, nýbrž i údaje stanovené stavovským předpisem Notářské komory České republiky, přičemž i tyto údaje jsou pro vedení exekuce zásadní. Na tuto okolnost je potřeba pamatovat jak při případném podávání žádosti o poskytnutí údajů, tak při případném vyhodnocení odpovědi z hlediska toho, zda byly poskytnuty všechny údaje potřebné pro vedení exekuce.

Do rejstříku se dle zákona zapisují jméno, příjmení, datum narození a bydliště manželů nebo snoubenců (dále jen „manželé“), datum uzavření a účinnosti smlouvy o manželském majetkovém režimu, označení smlouveného režimu podle občanského zákoníku a jméno, příjmení a sídlo notáře, který smlouvu o manželském majetkovém režimu sepsal, nebo datum vydání a právní moci rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu, jeho spisovou značku, označení soudu, který rozhodnutí vydal, a údaj o tom, zda soud zrušil nebo obnovil společné jmění manželů, nebo zúžil jeho stávající rozsah, anebo změnil manželský majetkový režim, a především další údaje stanovené předpisem Komory o Seznamu listin o manželském majetkovém režimu.

Mezi další údaje, které nejsou uvedeny v zákoně a které se přesto zapisují do rejstříku, neboť jsou stanoveny § 4 Předpisu Notářské komory České republiky o Evidenci listin o manželském majetkovém režimu, patří datum a čas zápisu. Tento údaj je pro vedení exekuce zásadní, neboť bez něj by nebylo možné porovnat, zda je vymáhán dluh ze závazku, který vznikl před nebo po zápisu listiny upravující manželské majetkové právo do seznamu.

Nemožnost zjistit údaje nutné k posouzení manželského majetkového režimu

Zákonodárce ovšem v novele pamatuje i na dvě eventuality, přičemž s první z nich se exekutoři setkávají poměrně často, a to na exekuční titul s nedostatkem informací (např. špatně identifikovaný povinný, příp. špatně identifikovatelný povinný) a na možnost, že z listiny v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu nepůjde zjistit, zda závazek vznikl po zápisu listiny do tohoto seznamu. Obě varianty způsobují nemožnost splnit povinnost exekutora přihlídnout k manželskému majetkovému režimu.

V prvním případě půjde o situaci, kdy exekutor nebude schopen z exekučního titulu vyčíst, zda závazek vznikl po zápisu listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu. V takovém případě se použije právní fikce obsažená v novém § 42 odst. 2 exekučního řádu (ve znění předmětné novely), že se má za to, že závazek vznikl před zápisem listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, což v praxi znamená, že se k obsahu listiny v seznamu nepřihlédne.

Toto ustanovení jasně znevýhodňuje manžela povinného. Lze totiž říci, že alespoň teoreticky každý z účastníků v nalézacím řízení může požadovat vyhotovení takového exekučního titulu, který bude potřebné informace obsahovat. S přihlédnutím k praxi pak ale můžeme snadno narazit v některých případech na rozpor v zájmech manželů a překvapivou shodu v zájmech oprávněného a povinného. Půjde o situace, které ale jsou časté, kdy manželství je již víceméně nefunkční, manželé špatně komunikují, uvažují o rozvodu, ale zároveň se k němu ještě oba nemají a např. alespoň jeden z partnerů váhá, zda manželství ještě nepůjde zachránit. V této situaci často dochází k tomu, že si jeden z manželů bere půjčky, aniž by o tom druhý z manželů věděl, přičemž první z manželů spekuluje, že dluhy alespoň částečně bude muset zaplatit druhý manžel.

V takové situaci se jeden z manželů nemusí vůbec dozvědět, že druhý z manželů je účastníkem nalézacího řízení kvůli značným dluhům. Věřitel pochopitelně nebude mít zájem interpretovat situaci tak, že by závazek vznikl před vložením listin do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, neboť jeho zájem je získat možnost co nejefektivnějšího vymožení své pohledávky, tedy i od manžela dlužníka. Dlužník může mít tentýž zájem a rovněž nemusí mít zájem před soudem uplatňovat důkazy, které by na tuto okolnost odkazovaly. Výsledkem tohoto postupu může být manžel povinného v poměrně obtížné situaci. Stále lze však alespoň v teoretické rovině hovořit o právu stran disponovat se svým procesem a o možnosti povinného dosáhnout toho, aby exekuční titul obsahoval potřebné údaje pro vedení exekuce.

Druhá varianta však se zásadou dispoziční při vedení řízení nepočítá. Jedná se o situaci, kdy z Listiny v seznamu nepůjde zjistit, kdy byla listina do Seznamu listin vložena, tj. zda závazek vznikl před anebo po tomto vložení (§ 42 odst. 2 exekučního řádu ve znění navrhované novely doslova stanoví, že „Nelze-li zjistit z exekučního titulu nebo z listiny podle odstavce 1, že závazek vznikl po zápisu listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, má se za to, že závazek vznikl před zápisem listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu.“). Prakticky ze samotné listiny v seznamu toto nepůjde zjistit nikdy, neboť listina o změně manželského majetkového režimu toto ze své podstaty obsahovat nemůže – údaj o jejím zanesení do sbírky listin je součástí rejstříku, a nikoli samotné listiny.

Tuto formulační nejasnost lze považovat spíše za chybu zákonodárce než za jeho skrytý záměr (záměr vytvořit novelu, která by se pouze tvářila, že přináší změnu, přičemž by ve skutečnosti zachovávala původní stav). Exekutor proto stojí před možností, zda vůbec přihlédne k obsahu Listiny o manželském majetkovém režimu, když z těchto samotných listin nepůjde nikdy zjistit, zda byly do seznamu zaneseny před vznikem závazku, přičemž v takovém případě má povinnost použít právní domněnku shora uvedenou a mít za to, že závazek vznikl

před zanesením listin do seznamu. I když lze z kontextu vytušit, čeho chtěl zákonodárce svou novelou dosáhnout, musíme konstatovat, že s ohledem na tuto zásadní formulační vadu se mu nepodařilo dosáhnout snadno a efektivně cíle, který pravděpodobně zamýšlel, a tudíž že lze v souvislosti s touto formulační vadou očekávat výkladové spory, s nimiž se budou muset vypořádat soudy. Do té doby půjde dané ustanovení ad absurdum vykládat tak, že exekutoři nemusejí přihlížet k obsahu listin o manželském majetkovém režimu, přičemž ale budou muset tyto listiny nadále kontrolovat, zda přeci jen neobsahují požadovanou informaci, byť tam být nemůže.

Druhá zvláštnost v nové úpravě vychází z ustanovení, že nelze-li zjistit datum a čas zápisu listiny do seznamu, použije se domněnka, že listina byla zapsána až po vzniku závazku (tudíž se k ní nepřihlédne). Zákonodárce totiž do notářského řádu nevložil povinnost evidovat datum a čas vložení, a tato povinnost tudíž vychází toliko ze stavovského předpisu Notářské komory České republiky. Pokud by se tudíž notáři rozhodli, mohli by předpis změnit a docílit tak toho, že by exekutorům nemuseli poskytovat informace, které poskytovat nechtějí. Zároveň by tím způsobili, že by exekutoři nemuseli přihlížet k listinám v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, ačkoli si to zákonodárce (snad) přál. Jedná se samozřejmě jen o možnost a spíše jen o akademickou otázku (akademickou do okamžiku, než se notáři rozhodnou svůj stavovský předpis skutečně změnit), ovšem tato úvaha ukazuje, jak zvláštními legislativními cestami se zákonodárce ubírá při snaze dosáhnout zamýšleného cíle: Provázáním několika zákonů vytvořil situaci, kdy Notářská komora ČR je způsobilá ovlivnit hypotézu právní normy v zákoně, který se notářské činnosti vůbec netýká, a kde tudíž nemůže být dána samosprávná pravomoc notářské komory. Lze tvrdit, že notářská komora ČR má v tomto konkrétním případě částečně (delegované) postavení zákonodárce, neboť na základě svého stavovského předpisu je způsobilá ovlivnit výkon exekuční činnosti, ačkoli exekuční činnost s činností notářů přímo nesusouvisí.

Poskytování údajů zdarma nebo za úhradu účelně vynaložených hotových výdajů?

Exekuční řád předpokládá u některých subjektů povinnost poskytovat údaje bezplatně, existuje však i skupina subjektů, které mají nárok na úhradu účelně vynaložených hotových výdajů. § 34 exekučního řádu stanoví, že exekutor může pro účely exekučního řízení požádat o součinnost třetí osoby podle § 33 a ty jsou povinny ji bezplatně poskytnout. Osoby uvedené v § 33 odst. 4 až 9 a komoditní burzy, organizátor regulovaného trhu, centrální depozitář a jiné osoby oprávněné k vedení evidence investičních nástrojů mají při poskytování údajů právo na úhradu účelně vynaložených hotových výdajů.

S ohledem na fakt, že ustanovení o povinnosti Notářské komory České republiky poskytnout informace ve vztahu k seznamu listin o manželském majetkovém režimu je vloženo do § 33 odst. 3, je nutno je ve vztahu k § 34 vyložit tak, že Notářská komora ČR poskytuje exekutorovi údaje bezplatně.

Způsob poskytnutí požadovaných údajů a důsledky porušení povinnosti poskytnout požadované údaje

Dle § 34 odst. 2 exekučního řádu třetí osoby jsou povinny poskytnout exekutorovi součinnost podle § 33 bez zbytečného odkladu, a je-li to technicky možné, v elektronické podobě.

Právě toto ustanovení je způsobilé vytvořit aplikační problém s ohledem na značné množství exekucí (jedná se řádově o stovky tisíc osob, maximálně však o 950 000 osob, v jejichž řízení bude nejspíše potřeba zaslat žádost o součinnost). Třetí osoby jsou sice povinny poskytnout součinnost v elektronické podobě, není ovšem stanoven konkrétní formát pro předávání dat. Vzhledem k okolnosti, že některé subjekty mají tuto povinnost upravenou a konkretizovanou přímo ve vyhlášce ministerstva (např. peněžní ústavy), lze výkladem dovodit, že v případě poskytování jiných údajů zákonodárce nemá zájem strukturu dat definovat, byť tento detail je pro rychlost a účelnost (a pro dosažení nízkých nákladů) exekuce zásadní. Jakýkoli zbytečný a zdoluhavý administrativní krok totiž zvyšuje náklady exekuce, které v posledku zaplatí povinný, což zcela jistě není záměr zákonodárce v případě této novely.

Lze proto dovodit, že způsob a formát dat bude ovlivněn zákonným požadavkem na poskytnutí součinnosti bez zbytečného odkladu. Při porušení této povinnosti se totiž aplikuje sankční část § 34 odst. 2, že nesplní-li třetí osoby tuto povinnost, jsou povinny oprávněnému a exekutorovi nahradit újmu, která tím oprávněnému nebo exekutorovi vznikne. Způsobil-li újmu nesplněním této povinnosti státní orgán, právnická či fyzická osoba při výkonu veřejné správy, která jim byla svěřena, nebo územní samosprávný celek při výkonu státní správy, který na něj byl přenesen zákonem nebo při výkonu samosprávy, postupuje se podle zvláštního právního předpisu.

Třetí osoba je tímto ustanovením motivována dobrovolně zvolit takový formát dat a způsob jejich zaslání, aby z její strany nenastala situace, že by informace neposkytla včas.

Při nesplnění povinností uvedených v § 33 exekučního řádu je exekutor navíc vybaven dle § 34 možností uložit třetím osobám pořádkovou pokutu. § 53 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, určuje výši pořádkové pokuty částkou až 50 000 Kč.

Zákonodárce proto samozřejmě může argumentovat, že exekutoři jsou vybaveni dostatečnými prostředky k tomu, aby získali údaje potřebné pro vedení exekuce. Na druhou stranu v sobě tyto prostředky obsahují potenciální zdroje konfliktů, kterým by bylo vhodnější předcházet lépe formulovanou legislativou. Jsou to totiž i státní orgány, např. jednotlivá ministerstva, která v minulosti již odmítala informace exekutorům poskytovat elektronicky a včas (z důvodu nejasnosti úpravy), ačkoli při dodržování zákonů by tyto orgány měly jít spíše příkladem. Zákonodárce by proto mohl volit spíše výkladově jasnější a méně rozpornou úpravu, zvláště v okamžiku, kdy rozpornost některých ustanovení je zřejmá již při přípravě novely v průběhu legislativního procesu.

Seznam literatury:

KASÍKOVÁ, M., KUČERA, Z., PLÁŠIL, V. a kol. *Exekuční řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-476-6.*

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde 2008. ISBN 978-80-7201-726-3.*

SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád: komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-506-0.*

JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář, kniha I. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. ISBN 978-80-87109-39-7.*

Z JUDIKATURY ÚSTAVNÍHO SOUDU

rubriku připravila
Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
asistentka soudce Ústavního soudu

Náhrada nákladů řízení při zastavení exekuce vinou exekutora (aplikace § 89 exekučního řádu)

Nález sp. zn. III. ÚS 3564/14 ze dne 18. 2. 2015

§ 89 e. ř.

§ 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

K věci: Na podkladě návrhu stěžovatelky (oprávněná) byla nařízena dne 28. 3. 2012 exekuce na majetek povinné. Soudní exekutor vydal dne 30. 1. 2013 exekuční příkaz, jímž rozhodl o provedení exekuce srážkami ze mzdy manžela povinné. Manžel povinné posléze podal návrh na částečné zastavení exekuce, neboť s ohledem na dobu zahájení exekuce nelze postupovat podle § 262a odst. 3 o. s. ř., který nabyl účinnosti až 1. 1. 2013, exekutorův postup tak nemá oporu v zákoně, a je tudíž nepřijatelný. Nařízená exekuce, prováděná srážkami ze mzdy manžela povinné na základě exekučního příkazu ze dne 30. 1. 2013, byla posléze zastavena, přičemž soud zavázal stěžovatelku k úhradě nákladů řízení manžela povinného. K tomu soud uvedl, že částečné zastavení exekuce způsobil exekutor, který ovšem není účastníkem řízení, a proto u něj nelze povinnost k náhradě vzniklých nákladů dovodit. Zastavení exekuce dále nezpůsobila povinná, což však podle soudu zcela neplatilo v případě stěžovatelky, u níž je zapotřebí, aby vůči dalším účastníkům nesla odpovědnost za případné nepříznivé následky exekuce prováděné mimo její zákonný rámec.

Ústavní soud odkázal na nález sp. zn. I. ÚS 923/10, v němž konstatoval, že „považuje objektivně za nespravedlivé, aby oprávněný ... který v předchozích řízeních osvědčil, že důvodně hájí svá porušená nebo ohrožená práva a následně usiloval o výkon příslušného rozhodnutí, byl v souzené věci povinován k zaplacení náhrady nákladů nesprávného provedení exekuce. Je to soudní exekutor, který musí za všech okolností postupovat vůči osobě dlužníka (resp. v souzené věci vůči bývalé manželce povinného) se znalostí věci a s využitím odpovídajících a zákonných prostředků exekuce; musí se vyvarovat ... těch nástrojů exekuce, jež příslušný výkon rozhodnutí vylučují Pokud se tak nestane a soudní exekutor použije právě takové prostředky, jež výkon rozhodnutí vylučují - což v souzené věci vedlo k tomu, že bývalé manželce povinného vznikly náklady příslušné fáze exekučního řízení [podáním návrhu na částečné zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.] a odvo-

laciho řízení - nelze spravedlivě požadovat náhradu těchto nákladů od stěžovatele (oprávněného); ten totiž takovou situaci nezavinil a naopak právem očekával, že exekutor (profesionál) bude postupovat se znalostí práva a tedy souladně se zákonem předvídanými prostředky. Od stěžovatele však nelze požadovat úhradu příslušných nákladů ani se zřetelem na neexistenci výslovné zákonné úpravy, jež by umožňovala v rámci exekučního řízení uložit povinnost náhrady nákladů řízení pověřenému soudnímu exekutorovi, který svým postupem při provádění exekuce procesně zavinil, že jím nesprávně zvolený způsob provedení exekuce soud zastavil; ani za této situace totiž nelze přenášet povinnost náhrady nákladů provedení exekuce na toho, kdo zastavení řízení nezavinil. To lze ostatně dovodit i z ustanovení § 89 věty první exekučního řádu."

Podle Ústavního soudu jsou tyto závěry plně aplikovatelné i na nyní projednávanou věc, pročež v jejich světle nemůže názor krajského soudu, že oprávněná nese vůči ostatním účastníkům odpovědnost za případné provádění exekuce mimo její zákonný rámec, obstát.

Argumentaci vedlejšího účastníka (manžela povinné), který pochybení exekutora přirovnal k chybě advokáta, jehož si zvolil účastník řízení, Ústavní soud nepřesvědčil. Zprv nelze přehlédnout, že exekutor při vymáhání pravomocného rozhodnutí vystupuje jako veřejný činitel, na něhož byla zákonem přenesena faktická realizace části soudní pravomoci v oblasti výkonu rozhodnutí [viz stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06 ze dne 12. 9. 2006 (ST 23/42 SbNU 545)], nikoli jako zástupce oprávněného. S tím pak souvisí i skutečnost, že je to právě exekutor, kdo volí způsob provedení exekuce (§ 58 odst. 3 exekučního řádu). Z druhého vedlejší účastník pomíjí, že náhrada nákladů nalézacího řízení je vedena zásadou úspěchu ve věci (§ 142 o. s. ř.), naopak v případě zastavení exekuce se povinnost zaplatit náklady řízení odvíjí od zavinění oprávněného či povinného na zastavení exekuce (§ 89 exekučního řádu; srov. usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 410/14 ze dne 13. 11. 2014).

K náhradě nákladů řízení o zastavení exekuce (obnovené řízení po rozsudku ESLP)

Nález sp. zn. Pl. ÚS 5/14 ze dne 24. 2. 2015

*§ 46 odst. 3, § 87, § 89 e. ř. ve znění účinném do 31. 10. 2009
§ 5 odst. 4 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb.
§ 271, § 290 odst. 2 o. s. ř.*

V projednávané věci nebylo pochyb o tom, že procesní zavinění za zastavení exekuce pro běžné výživné podle § 290 odst. 2 o. s. ř. stíhalo povinného (stěžovatele), neboť zastavení exekuce bylo důsledkem toho, že po nařízení exekuce vymáhanou povinnost (s)plnil. Z tohoto pohledu není rovněž pochyb ani o tom, že soudní exekutor měl vůči povinnému právo na náhradu (svých) nákladů, tedy i odměny.

Projednávanou věc však Ústavní soud považuje za výjimečnou vzhledem k podstatné změně, ke které došlo po vydání příkazu k úhradě nákladů exekuce (příkaz nabyl právní moci dne

14. 12. 2006). Za tuto změnu považoval snížení dosud vymáhaného plnění s účinností od 7. 5. 2007. Výše exekučního běžného výživného je zásadní pro určení základu ke stanovení odměny soudního exekutora. Snížil-li se výrazně rozsah vymáhaného plnění, je nezbytné, aby se tato změna promítla i v odměně soudního exekutora.

Ústavní soud v okolnostech daného případu považoval za extrémně rozporné s principy spravedlivého procesu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, aby v základu pro výpočet odměny soudního exekutora, který je určen pětinasobkem hodnoty ročního plnění, byla promítnuta výše exekučního plnění relevantní pouze v době nařízení exekuce a zcela stranou a bez vlivu by zůstala jeho následná změna. Není-li k dispozici jiný procesní nástroj, je Ústavní soud přesvědčen, že při aplikaci ustanovení § 271 o. s. ř. při rozhodování o zastavení exekuce podle ustanovení § 290 odst. 2 o. s. ř. má exekuční soud dostatečný prostor pro úvahu o výši všech nákladů vzniklých nejen oprávněné, ale i soudnímu exekutorovi. V rámci této úvahy exekuční soud mohl a měl přezkoumat i pravomocně přiznanou (a již zaplacenou) odměnu soudního exekutora, zejména zda její základ reflektuje snížení vymáhaného opětuujícího se plnění, případně zda je vůbec dán prostor pro aplikaci věty druhé ustanovení § 5 odst. 4 exekučního tarifu. Ústavní soud na tomto místě opakuje, že soudní exekutor není ve vztahu ke své přiznané odměně v postavení orgánu veřejné moci, ale vystupuje jako účastník řízení, kterého lze soudním rozhodnutím zavázat povinností, aby povinnému vrátil, co mu na nákladech exekuce již zaplatil. Rozhodnutí o výši odměny exekutora, které nevychází z reálné výše exekučního plnění, poškozují majetkovou sféru povinného a porušuje jeho práva zakotvená v čl. 11 odst. 1 Listiny.

Retroaktivní změna rozsahu exekučně postižitelného majetku manžela povinného

Nález sp. zn. Pl. ÚS 1/14 ze dne 31. 3. 2015

*§ 35 odst. 2, § 55 e. ř.
čl. LII bod 2. zákona č. 303/2013 Sb.
§ 262a odst. 2, § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.*

Jestliže exekuční návrh došel exekutorovi před účinností zákona č. 396/2012 Sb. (tj. před 1. 1. 2013), pak pro toto exekuční řízení musel být aplikován jak občanský soudní řád, tak exekuční řád ve znění účinném do 31. 12. 2013, a tudíž "nové" instrumentarium dle § 262a odst. 3 o. s. ř. užít možné nebylo. Jinak řečeno, nemohl být vydán exekuční příkaz, který by postihl jiné majetkové právo manžela povinného, jak se v dané věci stalo. V posuzovaném případě by musel soud exekuci podle exekučního příkazu ze dne 25. 9. 2013 (bod 11) zastavit dle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., kdyby se k tomu ovšem dostal včas, tj. do 31. 12. 2013, což se mu zřejmě nezdařilo.

Po datu 31. 12. 2013 se situace zkomplikovala, a to právě zněním napadeného přechodného ustanovení čl. LII bodu 2. v zákoně č. 303/2013 Sb. Jestliže do 31. 12. 2013 exekuční soud mohl zastavit exekuci, pak od 1. 1. 2014 to již učinit nemohl, neboť zasáhl předmětný čl. LII bod 2., jímž byl exekuční příkaz

proti manželu povinného podle 262a odst. 2 o. s. ř. prohlášen – zpětně – za legální.

Napadené přechodné ustanovení vyvolává retroaktivní účinky, jež lze označit jako účinky pravé retroaktivity, a to ve vztahu k exekučním řízením zahájeným do 31. 12. 2012, neboť (od 1. 1. 2014) na ně vztahuje právní úpravu exekučního příkazu účinnou až od 1. 1. 2013, a to navzdory výslovnému znění přechodných ustanovení k zákonu č. 396/2012 Sb., dle nichž řízení zahájená přede dnem 1. 1. 2013 se dokončí podle dosavadních právních předpisů (čl. IV bod 1. zákona č. 396/2012 Sb.).

Retroaktivní změna ohledně použitelných způsobů exekuce a rozsahu exekučně postižitelného majetku manžela povinného tak ve svém důsledku může vést k vyloučení zákonné výluky ze společného jmění manželů dle ustanovení § 143 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., resp. dle ust. § 711 nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., což potenciálně zakládá zásah do ústavně zaručeného základního práva manžela povinného vlastnit a pokojně užívat majetek dle článku 11 Listiny, resp. článku 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, jak Ústavní soud v jiné souvislosti vyslovil v nálezu ze dne 2. 11. 2010 sp. zn. IV. ÚS 362/10 (N 217/59 SbNU 151).

Ústavní soud dospěl k závěru, že přechodné ustanovení obsažené v čl. LII bodu 2. zákona č. 303/2013 Sb., je v rozporu se zásadou zákazu pravé retroaktivity, vyplývajícího z principu demokratického právního státu, obsaženého v čl. 1 odst. 1 Ústavy. Proto vyhověl návrhu a napadené ustanovení podle § 70 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zrušil dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů.

Náklady exekuce a odměna exekutora při souběžně vedených řízeních mezi týmiž účastníky

*Nález sp. zn. I. ÚS 3699/14 ze dne 13. 4. 2015
§ 37 odst. 3, § 87 e. ř.*

Podstatou námitky stěžovatelky byla zjednodušeně řečeno nesprávnost postupu exekučního soudu, který při uložení povinnosti k úhradě nákladů exekuce a nákladů oprávněného nepřihlédl (ve smyslu snížení jejich výše) k nákladům, jež byla stěžovatelka ze stejného důvodu povinna zaplatit na základě příkazu vydaného v jiném exekučním řízení, které s ohledem na svůj předmět a totožnost účastníků mohlo a také mělo být spojeno s řízením, v němž bylo vydáno napadené usnesení.

Při posouzení uvedené námitky bylo třeba vyjít z toho, že vůči stěžovatelce bylo v období let 2008 až 2010 postupně podáno celkem 52 návrhů na nařízení exekuce k vymožení bagatelních pohledávek. Exekuční soud rozhodl o spojení 17 řízení a soudní exekutor o spojení 30 řízení. 5 zbylých návrhů bylo posouzeno samostatně. Protože stěžovatelka namítá pochybení exekučního soudu právě v tom, že bylo samostatně vedeno řízení sp. zn. 067 EX 204192/08, Ústavní soud na tomto místě posoudil důvody, pro které k tomuto spojení nedošlo, a dále důsledky tohoto nespojení pro rozhodování o nákladech exekuce.

Ústavní soud v této souvislosti uvádí, že pro posouzení věci nebylo podstatné, že stěžovatelka navrhla spojení tohoto řízení právě s 17 řízeními, a nikoliv i s dalšími 30 řízeními, o které jde v projednávané věci, a to z toho důvodu, že důsledky nespojení se týkají rozhodování o nákladech všech těchto exekucí. Při rozhodování o nákladech exekučního řízení je třeba hodnotit postup soudu v průběhu celého řízení, tedy i to, z jakého důvodu nedošlo právě v případě jedné exekuce k jejímu spojení, k němuž mohlo dojít i bez návrhu. Právě zde přitom spočívá problém napadeného usnesení. Odpověď na předmětnou otázku totiž nelze nalézt ani v jeho odůvodnění, ani na jiném místě příslušného soudního spisu.

Všechny skutečnosti nasvědčují tomu, že samostatné vedení řízení sp. zn. 067 EX 204192/08 bylo pravděpodobně výsledkem nahodilosti. Nahodilost v postupu soudního exekutora nebo exekučního soudu ovšem nesmí být rozhodující skutečností, od níž se odvíjí výše nákladů exekuce a nákladů oprávněného, které musí povinný zaplatit. Platí totiž, že vedení více exekučních řízení, byť ve vztahu k typově shodným pohledávkám téhož oprávněného vůči témuž povinnému, musí mít vždy rozumný důvod a obstat z hlediska požadavku proporcionality. Jen v takovém případě bude zároveň opodstatněna povinnost povinného zaplatit na těchto nákladech vyšší částku, než jak by tomu bylo v případě spojení všech řízení.

Vzhledem k tomu, že z napadeného usnesení neplyne relevantní důvod, který by opodstatňoval samostatný postup právě v případě uvedeného řízení, nelze toto rozhodnutí považovat za náležitě odůvodněné. Tento nedostatek odůvodnění má tudíž za následek porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i jejího práva na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny, do něhož uložení povinnosti k úhradě nákladů exekuce vždy zasahuje. V dalším řízení bude povinností exekučního soudu buď doplnit své odůvodnění (vysvětlit důvody samostatného postupu), nebo při určení nákladů exekuce zohlednit náklady, jejichž zaplacení bylo stěžovatelce uloženo příkazem ze dne 23. března 2011 č. j. 067 EX 204192/08-70, a v jejich rozsahu náklady určené napadeným usnesením snížit. Stejným způsobem by měl postupovat i při rozhodování o nákladech oprávněného, konkrétně v rámci posouzení jejich účelnosti či neúčelnosti (srov. nález sp. zn. IV. ÚS 1881/11, bod 26; nález sp. zn. I. ÚS 3571/12, bod 19).

JUDIKATURA V EXEKUČNÍCH VĚCECH

rubriku připravil
Mgr. David Hozman
exekutorský kandidát
Exekutorského úřadu Praha 4
JUDr. Jany Tvrdkové

1. Procesní nástupnictví

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 2660/2014 ze dne 26. 11. 2014

k ustanovení § 36 odst. 3 exekučního řádu

V případech, kdy je pochybné, v jakém rozsahu budou zůstavitelovi dědici odpovídat za zůstavitelovy dluhy, nebo je-li dědictví předloženo a v úvahu tak přichází uzavření dohody o přenechání předloženého dědictví zůstavitelovým věřitelům i nařízením likvidace dědictví soudem, musí exekuční soud před nařízením exekuce vyčkat skončení řízení o dědictví původního povinného, až bude ve smyslu § 36 odst. 3 exekučního řádu prokázáno, na koho a v jakém rozsahu přešla povinnost z exekučního titulu (zůstavitelovy dluhy).

Oprávněný jako věřitel nemá jinou možnost, jak zabránit promlčení svého nároku, než podat návrh na zahájení (exekučního) řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 895/2001 ze dne 28. 2. 2002).

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2498/2014 ze dne 16. 12. 2014

k ustanovení § 36 odst. 5 exekučního řádu

Je-li součástí majetkové podstaty pohledávka za jinou osobou, pak prohlášením konkursu na majetek dlužníka přechází na insolvenčního správce právo domáhat se zaplacení této pohledávky, stejně jako právo s pohledávkou jinak disponovat, např. pohledávku úplatně postoupit na jiný subjekt – což je ostatně plně v souladu s účelem institutu konkursu, tedy zpeněžení majetkové podstaty dlužníka za účelem uspokojení věřitelů (srov. § 283 odst. 1 insolvenčního zákona).

Je-li pohledávka insolvenčního dlužníka vymáhána v exekuci, pak se v souladu se zákonem okamžikem prohlášení konkursu stává oprávněným insolvenčním správcem namísto dlužníka. Ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) ve spojení s ustanovením § 109 odst. 6 insolvenčního zákona řeší účinky zahájení insolvenčního řízení jen ve vztahu k exekuci postihující majetek ve vlastnictví insolvenčního dlužníka (povinného).

2. Exekuční titul

usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 19 Co 444/2013 ze dne 22. 5. 2014¹

k ustanovení § 40 odst. 1 písm. b) exekučního řádu

Usnesení, jímž soud rozhodl, že věc důležitá pro trestní řízení, která byla vydána orgánu činnému v trestním řízení nebo která byla tímto orgánem odňata, se vrací oprávněnému, je exekučním titulem.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 1869/2014 ze dne 26. 11. 2014

k ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu

Není třeba, aby v dohodě obsažené v notářském zápisu byly uvedeny rozhodné skutečnosti do všech podrobností, postačuje takové vylíčení rozhodných skutečností, z nichž je zřejmé, na čem se plnění zakládá.

Z dohody o závazku povinné splnit pohledávku vůči oprávněné vyplývá, že oprávněná dodala povinné své produkty – soubor polygrafických výrobků –, jejichž kupní cenu vyúčtovala fakturami uvedenými v notářském zápise. Právním důvodem vymáhané pohledávky je tedy kupní cena vyjádřená fakturami za dodané produkty, nikoliv samotné faktury. Závazkový vztah podle notářského zápisu je založen na dodávce polygrafických výrobků a na povinnosti zaplatit na tuto dodávku kupní cenu.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 1820/2014 ze dne 5. 11. 2014

*k ustanovení § 40 exekučního řádu
a článku IV odst. 4 zákona č. 396/2012 Sb.*

Exekučním titulem je exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle ustanovení § 78 písm. a) exekučního řádu, jen jestliže splňuje formální náležitosti stanovené pro sepisování exekutorských zápisů a materiální (věcné) náležitosti – tedy obsahuje-li také vymezení předmětu plnění a doby plnění.

Předmětem plnění se v exekutorském zápisu se svolením k vykonatelnosti vymezuje přesný obsah a rozsah plnění (jaké plnění a v jakém množství má povinný osobě oprávněné poskytnout). Doba plnění musí přesně a určitě stanovit dobu, do které je povinen tento předmět plnění poskytnout oprávněné osobě, a tím současně vymezit dobu, po jejímž marném uplynutí může oprávněná osoba důvodně podle exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti navrhnout exekuci.

Z obsahu exekutorského zápisu vyplývá, že se povinný zavázal z důvodu vrácení úvěru, který mu oprávněná poskytla na

základě smlouvy o úvěru, mj. „zaplatit z poskytnutých peněžních prostředků úrok ve výši 2,33 % p.m. od 25. 4. 2011 do zaplacení“, že úrok bude zaplacen „ve 120 měsíčních splátkách pod ztrátou výhody splátek“, že „splátky jsou splatné vždy k 25. dni měsíce, přičemž první splátka je splatná dne 25. 4. 2011“, a že nezaplacením jedné splátky dochází dnem následujícím po dni splatnosti nezaplacené splátky ke ztrátě výhody splátek a povinný je povinen v den ztráty výhody splátek uhradit osobě oprávněné součet všech těchto splátek včetně sjednaného úroku ve výši, ve které nebudou uhrazeny do dne ztráty výhody splátek za celou dobu, po kterou měl být úvěr splácen. Byl tak přesně a určitě vymezen nejen předmět plnění (obsah povinnosti, k jejímuž splnění byla exekuce navržena), ale rovněž srozumitelně určena i doba plnění (lhůta ke splnění povinnosti), a to ke dni první nezaplacené jedné splátky.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 3753/2012 ze dne 18. 12. 2014

k ustanovení § 37 odst. 2 písm. b) a 40 exekučního řádu

Není nutno, aby cizí stát již v minulosti nějaký reciproční akt učinil (např. uznal české rozhodnutí), nýbrž stačí, že jeho právní úprava je taková, že by podle všeho k recipročnímu aktu (tj. např. k uznání rozhodnutí) – pokud by o jeho provedení bylo v dotčeném státě žádáno – došlo. I když zákon výslovně nestanoví, že podmínka vzájemnosti bude považována za splněnou (vzájemnost se bude považovat za zaručenou) také tehdy, když cizí stát všeobecně přiznává cizím rozsudkům vykonatelnost za podmínky vzájemnosti.

Pokud by bylo nutno považovat vzájemnost za zaručenou jen tehdy, jestliže by cizí stát české rozhodnutí buď již někdy uznal, nebo je uznával bez požadavku vzájemnosti, vedlo by to k absurdní situaci, kdy dva státy (ČR a dotčený cizí stát) požadující navzájem vzájemnost by nepovažovaly tuto vzájemnost za zaručenou a cizí rozhodnutí by tak paradoxně nemohlo být uznáno.

3. Provedení exekuce

usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 24 Co 154/2014 ze dne 22. 1. 2014²

k ustanovení § 46 odst. 4 a 7 exekučního řádu

Peněžité plnění, které má soudní exekutor deponované na zvláštním účtu, lze považovat za „vymožené plnění“ ve smyslu zákonné definice uvedené v ustanovení § 46 odst. 4 větvě čtvrté exekučního řádu, neboť soudní exekutor svým rozhodnutím umožnil povinnému hradit vymáhanou pohledávku na zvláštní účet formou splátkového kalendáře. Jedná se tak o plnění poskytnuté v rámci exekuce, a to pod tlakem již nařízené

¹ Rozhodnutí bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky pod pořadovým číslem Rc 1/2015.

² Rozhodnutí bylo publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky pod pořadovým číslem Rc 2/2015.

exekuce a na základě rozhodnutí soudního exekutora, který je jako jediný oprávněn určit způsob, kterým bude exekuce provedena (ustanovení § 58 odst. 3 exekučního řádu).

Podle ustanovení § 46 odst. 7 exekučního řádu je pak soudní exekutor povinen vydat insolvenčnímu správci do majetkové podstaty peněžité plnění, které povinný poskytl soudnímu exekutorovi na úhradu pohledávky oprávněného dobrovolně a které soudní exekutor nepředal oprávněnému předtím, než nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek povinného.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Tdo 1425/2014 ze dne 26. 11. 2014

k ustanovení § 46 odst. 7 exekučního řádu a § 109 odst. 1 písm. c) a 267 odst. 1 insolvenčního zákona

Po prohlášení konkurzu nelze podle ustanovení § 267 odst. 1 insolvenčního zákona fyzicky provést výkon rozhodnutí nebo exekuci pro pohledávky věřitelů. Prohlášení konkurzu ovšem nepředstavuje překážku pro nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Jinými slovy, následným prohlášením konkurzu na povinného dříve vydané usnesení o nařízení exekuce, exekuční příkazy a výzva ke splnění povinnosti jako rozhodnutí právně nezanikají a definitivně nepozbývají některých právních účinků. Proto lze taková rozhodnutí mařit ve smyslu skutkové podstaty trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle ustanovení § 337 trestního zákoníku.

Jako obiter dictum lze poznamenat, že nebylo možno přehlédnout patrnou snahu dovolatele takřkajíc „za každou cenu“ zabránit tomu, aby movitá věc byla použita k úhradě dluhu povinné společnosti v rámci exekučního řízení již v době, kdy na povinnou společnost konkurz ještě prohlášen nebyl. Dovolatel byl seznámen se skutečností, že s movitou věcí nemůže nijak nakládat. Přesto se následně pokusil movitou věc převést na jiný subjekt, kdy neúčinnost tohoto právního úkonu musel až následně na návrh insolvenční správkyně vyslovit soud.

4. Zastavení exekuce

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 1247/2014 ze dne 16. 12. 2014

k ustanovení § 55 exekučního řádu a § 290 odst. 2 občanského soudního řádu

Předpokladem k zastavení exekuce podle ustanovení § 290 odst. 2 občanského soudního řádu je – kromě jiného – neexistence nedoplatku za dobu minulou a skutečnost, že exekuce je vedena už jen pro běžné výživné.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 571/2013 ze dne 29. 1. 2015

k ustanovení § 268 odst. 1 písm. e) občanského soudního řádu

Při rozhodování o zastavení exekuce podle exekučního řádu lze vyjít z nauky i judikatury k ustanovení § 268 občanského soudního řádu, upravujícímu zastavení výkonu rozhodnutí, avšak s výjimkou (kromě jiného) právě jeho odst. 1 písm. e), kde je odlišný náhled odůvodněn principem, že způsob, jímž bude exekuce provedena, volí (podle výsledků šetření o existenci postižitelného majetku povinného) v souladu s ustanoveními § 47 odst. 1 a 58 odst. 3 exekučního řádu soudní exekutor.

Pokud jde o nepříznivé majetkové a příjmové poměry povinného, ty samy o sobě důvodem k zastavení exekuce podle žádného z ustanovení § 268 odst. 1 písm. a) až h) občanského soudního řádu nejsou.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2948/2014 ze dne 16. 12. 2014

k ustanovení § 269 odst. 2 občanského soudního řádu

To, zda soud nařídí jednání či rozhodne bez nařízení jednání, posoudí soud podle obsahu návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) v závislosti na tom, zda jsou, či nejsou navrhovány důkazy.

Vyjádrění ochoty dluh uhradit nemůže být důvodem, pro který nelze exekuci vykonat.

5. Prodej nemovitých věcí

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2004/2014 ze dne 26. 11. 2014

k ustanovení § 164 občanského soudního řádu

Jestliže při elektronické dražbě byl společně s pozemky dražen i rodinný dům č. p. 25 na pozemku parc. č. 472 (v záznamu o elektronické dražbě je mimo jiné uvedeno, že rodinný dům je připojen na elektrorozvodnou síť, jde o dům s dispozicí 3+1 s podlahovou plochou 121 m², funkčně i stavebně navazuje na hospodářskou část dvora – chlév, a že jeho příslušenství tvoří vedlejší stavby), pak je třeba neuvedení rodinného domu ve výroku rozhodnutí považovat za jinou zřejmou nesprávnost, jejíž náprava se lze domoci postupem dle ustanovení § 164 občanského soudního řádu.

usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 26 Cdo 587/2015 ze dne 17. 3. 2015

k ustanovení § 336d odst. 2 občanského soudního řádu

Ustanovení § 336d odst. 2 občanského soudního řádu platí i pro případy, kdy je dražební jednání nařízeno poté, co předchozí dražební jednání bylo odročeno na neurčito.

Smyslem tohoto ustanovení občanského soudního řádu je, aby (potenciální) zájemci o dražbu nemovitých věcí povinného měli dostatečný (přiměřený) čas se o dražbě dozvědět, a dále se na ni připravit (obstarat částku na zaplacení jistoty apod.), a aby osoby, kterým jsou dražební vyhláškou adresovány výzvy a upozornění, mohly svá práva uplatnit nejpozději na počátku dražebního jednání.

Skutečnost, že se jednalo o opakované dražební jednání poté, co předchozí dražební jednání byla odročena, je irelevantní. Zákon mluví o nařízení dražebního jednání, a to je každé i odročené jednání, při kterém má dojít k dražbě (movité či nemovité) věci, neboť ani takové dražební jednání se svou povahou neliší od dražebních jednání „prvotních“ (původních), při jejichž nařizování, stejně jako provádění, je třeba splnit a dodržet v zásadě stejné procesní podmínky a postupy.

Komentář:

Předkládané rozhodnutí se zabývá aplikací ustanovení § 336d odst. 2 občanského soudního řádu – tedy naplněním povinnosti stanovit dražební jednání nejméně třicet kalendářních dnů po dni vydání dražební vyhlášky –, za situace, kdy původní datum konání dražebního roku stanovené dražební vyhláškou muselo být odročeno.

Nutnost aplikace třicetidenní lhůty i pro odročené dražební jednání založil soud na přesvědčivém výkladu o účelu daného ustanovení, který spočívá v poskytnutí dostatečného prostoru pro přípravu všem subjektů participujícím na dražebním roku (dražitelům, věřitelům povinného, předkupníkům, osobám oprávněným z věcných břemen či výměnků, nájemcům a pachtýřům apod.) a ve stanovení časového úseku, po který musí probíhat prezentace předmětu dražby. Ohledně stanovení nového odročeného termínu pokračuje v argumentaci následovně: „V mezidobí často dochází k obměně potenciálních zájemců o dražené nemovité věci. Při nařizování opakovaného dražebního jednání je proto nutné vytvořit

srovnatelné podmínky s těmi, které zde byly při nařizování původního dražebního jednání, tzn. mimo jiné i dodržet lhůtu uvedenou v ustanovení § 336d odst. 2 občanského soudního řádu.“

K odročení dražebního jednání je nutno přistoupit z důvodů, které jsou upraveny na různých místech občanského soudního řádu či dokonce jinými právními předpisy. Předně se jedná o ustanovení § 336i občanského soudního řádu, jehož odst. 1 váže odročení dražebního jednání na podání řádné excindační žaloby³ a jehož odst. 2 písm. b) na oznámení extenzivní závady na dražené nemovité věci, která podstatně omezuje možnost nemovitou věc prodat v dražbě.⁴ Dalším důvodem je podání návrhu na odklad exekuce, přičemž se nesmí jednat o opětovný návrh (tedy o návrh spočívající na shodných skutkových okolnostech), či se nesmí jednat o návrh, kterým je ve smyslu ustanovení § 54 odst. 2 exekučního řádu sledováno svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Odborná literatura dále uvádí, že důvodem pro odročení dražby je zpravidla podání návrhu na zastavení exekuce (ustanovení § 55 exekučního řádu), „... pokud je pravděpodobné, že dojde k zastavení exekuce“.⁵ Na všechny tyto případy lze vztáhnout soudem vyslovený předpoklad, že „... lze jen obtížně předvídat, zda, event. kdy, budou následně opětovně nařízena“ (dražební jednání).

Uvedené případy pak vedou o odročení dražebního jednání na neurčito, což je spojeno s vrácením dosud složených dražebních jistot a současně s opadnutím zájmu o draženou nemovitou věc. Zájem na dosažení adekvátního výsledku dražebního jednání pak přikazuje nově stanový termín dražebního jednání náležitě prezentovat a současně poskytnout osobám dotčeným dražebním jednáním čas na přípravu (nelze pochopitelně opomenout, že dosud nebylo zahájeno první dražební jednání, a tudíž dosud neuplynula lhůta pro podávání přihlášek do dražby, a to i těch, kdy vykonatelné rozhodnutí bylo vydáno v době mezi původním a nově stanoveným termínem dražby).

Při vedení exekuce se ale mnohem častěji vyskytují případy, kdy je nutno odročit dražební jednání z důvodu uvedeného v ustanovení § 46 odst. 7 exekučního řádu⁶ ve spojení s ustanovením § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona – tedy z důvodu zahájení insolvenčního řízení. Insolvenční návrhy nejsou ze strany povinných mnohdy činěny s úmyslem zjištění úpadku a nalezení jeho zákonného způsobu řešení, ale jejich jediným cílem je (dočasné) odvrácení nařízeného dražebního jednání.⁷ Záповěď provedení exekuce v tomto případě nastává okamžitě, a to na základě zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku. Je-li však takový návrh odmítnut anebo řízení o tomto

³ Tedy na podání takové žaloby, které je způsobilá zpochybnit majetkové právo povinného k dražené věci či nárok oprávněného požadovat její zpeněžení. „Podání vylučovací žaloby je důvodem k odročení dražebního jednání současně jen tehdy, jestliže na jejím základě může dojít k vyloučení prodávané nemovitosti z výkonu rozhodnutí“ (Kurka, V. Drápal, L. Výkon rozhodnutí v soudním řízení. Praha : Linde, 2004, s. 546).

⁴ Ustanovení § 336a odst. 2 občanského soudního řádu.

⁵ Drápal, L. Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 2522. Tento názor do jisté míry popírá smysl samotného návrhu na odklad exekuce, který lze s návrhem na zastavení exekuce spojit.

⁶ Uvedené ustanovení pamatuje též na případy řízení o zrušení rozhodčího nálezu.

⁷ K tomu podrobně Kocinec, J. Šikanózní návrhy na zahájení insolvenčního řízení a možné řešení z pohledu soudního exekutora. Sborník z Diskusního fóra, 2. 12. 2013. Praha : Exekutorská komora České republiky, 2013.

návru zastaveno, účinky zahájeného insolvenčního řízení zanikají v souladu s ustanovením § 128 odst. 1 insolvenčního zákona po několika kalendářních dnech.⁸

Popsaná situace – a to i s ohledem na zásady vyslovené v ustanovení § 46 odst. 1 exekučního řádu – vede k odročení dražebního jednání na konkrétní kalendářní den, kdy lze důvodně (s ohledem na lhůty stanovené insolvenčním zákonem) očekávat rozhodnutí o insolvenčním návrhu. Uvedené rozhodnutí lze tedy očekávat ve lhůtě několika kalendářních dnů, tedy ve lhůtě kratší než předpokládá ustanovení § 336d odst. 2 občanského soudního řádu pro prezentaci nařízené dražby. Za této situace dochází z pohledu řízení „jen k posunutí data konání dražby“, jež se v prezentaci dražby promítne ve změně termínu zahájení dražebního jednání. Současně není důvodu k vracení složených dražebních jistot, neboť nejzazší termín, do něhož musí být splněny všechny podmínky pro účast na dražebním jednání, je znám (počátek splnění podmínek je dán vydáním dražební vyhlášky). V tomto případě nedochází dle zkušeností autora k žádnému propadu zájmu o dražební jednání, a tudíž se ani nikterak neobměňuje struktura zájemců o dražební jednání.

Jinými slovy, smysl ustanovení § 336 odst. 2 občanského soudního řádu prezentovaný v odůvodnění soudu zůstává naplněn. Dražitelé, kteří splnili podmínky pro účast na dražebním jednání, se dražby zúčastní o stanovený počet dní později – v termínu, který je stanoven v samotném usnesení o odročení dražebního roku. Ostatní osoby dotčené dražebním jednáním posunem dražby na konkrétní termín nejsou nijak omezeni, neboť při poměrně krátkém časovém odstupu nelze očekávat vznik takových práv, která by byla možné uplatnit při odročeném dražebním jednání. Otázkou nakonec zůstává, jaký okruh nových oprávnění třetích osob k předmětu dražby může vzniknout z důvodu působení speciálního inhibitoria upraveného v ustanovení § 335b odst. 1 občanského soudního řádu. Obecně si lze odpovědět, že je nutno vyloučit platné sjednání jakéhokoliv zatížení předmětu dražby právním jednáním povinného (smlouvou).

Je tedy otázkou, zda není z hlediska výsledku dražby – tedy dosažení co nejvyšší prodejní ceny (nejvyššího uspokojení vymáhané pohledávky oprávněného a nejvyšší možné kapitalizace majetku povinného) –, vhodné přistoupit za popsanych situací k odročení dražebního jednání na konkrétní termín, a zda i při tomto postupu, pokud bude respektováno ustanovení § 119 odst. 2 občanského soudního řádu (o odročení dražby se rozhoduje usnesením, kterým se upravuje vedení řízení), lze stanovit termín ve lhůtě kratší než třiceti kalendářních dnů.

Odpovědi na vyslovenou polemiku se můžeme dočkat poměrně brzy, pokud bude uvedené rozhodnutí zařazeno do Sbírkky soudních rozhodnutí a stanovisek, a jak bude znít jeho právní věta. Tedy, zda bude právní věta formulována konkrétně jako odpověď na otázku procesního práva položenou v odůvodněném komentovaném rozhodnutí („zda ustanovení § 336d odst. 2 občanského soudního řádu platí i pro případy, kdy je dražební jednání nařízeno poté, co předchozí dražební jednání bylo odročeno na neurčito“), či zda právní věta bude znít obecně, tedy zda se bude vztahovat na všechny případy odročeného dražebního jednání.

Na závěr ještě upozorníme, že odůvodnění daného rozhodnutí přehledně rekapituluje důvody pro zrušení uděleného příklepu, a to následujícím způsobem: „Porušením zákona při nařízení dražebního jednání se rozumí (mimo jiné) vydání dražební vyhlášky před právní mocí usnesení o výsledné ceně, nedodržení 30 denní lhůty k nařízení dražebního jednání, nevyvěšení dražební vyhlášky na úřední desce, případně to, že dražební vyhláška neobsahovala všechny výroky předepsané zákonem, nebo obsahovala výroky, které byly v rozporu se zákonem nebo faktickým stavem, což mohlo vést k tomu, že odvolatel neuplatnil do zahájení dražebního jednání svá práva... Konkrétní porušení zákona při nařízení dražebního jednání (nebo při provedení dražby) musí být navíc v příčinné souvislosti s udělením příklepu vydražiteli (k příklepu by nedošlo, pokud by se soud takových porušení v dané věci vyvaroval).“

6. Kárná odpovědnost

rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 14 Kse 6/2014-376 ze dne 3. 3. 2015

k ustanovení § 7 a 116 exekučního řádu

Pravomoci Ministerstva spravedlnosti [ustanovení § 7 odst. 3 písm. b) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)] a Exekutorské komory (ustanovení § 7 odst. 5 ve spojení s odst. 3 exekučního řádu) nahlížet do elektronických spisů soudního exekutora odpovídá povinnost soudního exekutora buď přidělit svého zaměstnance, který by s využitím svých přístupových údajů provedl kontrolující osoby všemi exekučními spisy, které by kontroloři požadovali, anebo zřídit přístupová práva pro samotné kontrolující osoby.

⁸ Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení zpravidla zanikají dle ustanovení § 146 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 89 odst. 1 insolvenčního zákona zveřejněním jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu v insolvenčním rejstříku.

STALO SE...

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík **Ottův slovník naučný**

advokát

Základní řada nejrozsáhlejší české encyklopedie Ottova slovníku naučného byla vydávána po sešitech v letech 1888-1908. Heslo „Exekuce“ je zařazeno do 8. dílu, který vyšel v r. 1894, tedy před vydáním exekučního řádu č. 79/1896 ř. z., zatímco např. heslo „Odhad exekuční“ do 18. dílu, publikovaného v r. 1902. Problematika exekucí byla proto zákonitě znovu pojednána v díle Doplnků z r. 1909. Na starších heslech z exekučního práva se podílel pozdější c. k. dvorní rada správního soudu ve Vídni Ferdinand Pantůček, v 90. letech na jeho místo nastoupil pražský advokát Ferdinand Heller a hesla v Doplnčích napsal tehdy ještě docent Václav Hora. O tom, že záběr encyklopedie byl velmi široký, svědčí i nesignované heslo „Huissier“ v 11. dílu Ottova slovníku naučného.

Hendeka

Jedenáctičlenný sbor hendeka byl ve starověkých Aténách výkonným soudním orgánem. V jeho pravomoci bylo mimo jiné odejmutí majetku a zboží, které propadly fisku. Kromě toho však měl na starosti zatýkání, provádění tělesných trestů či vedení seznamů státních dlužníků. Členové kolegia byli losováni na roční funkční období, vždy po jednom z každé fyly, jedenáctým členem byl písař. Kolegium bylo příslušné i k rozhodování o udáních, že si někdo osobuje občanství či politická práva, která mu nepřísluší.

Exekuce v praxi berní a soudní

Publikaci Exekuce v praxi berní a soudní vydal v r. 1938 nákladem knihkupectví a nakladatelství Spolku Akademický dům Stanislav Klíma. Kniha o 307 stranách obsahuje pět částí. V prvním dílu je pojednáno o všeobecných ustanoveních, exekučních titulech, náležitostech exekučních žádostí, zásadách exekučního řízení, žalobách exekučního řízení, odkladu a zrušení exekuce a o exekučních nákladech. Druhý díl je věnován

exekuci pro peněžité pohledávky, třetí exekuci k vynucení činů neb opominutí, čtvrtý exekuci zajišťování a zatímním opatřením a pátý právnímu styku s cizinou. „Dílo představuje systematický výklad dosavadního exekučního řádu, doplněný novými zákonnými předpisy, velmi hojnou judikaturou a výnosy ministerstva financí,“ píše se mimo jiné v anotaci, uveřejněné v časopise České právo. Snadnou orientaci umožňuje i podrobný rejstřík.

v českých zemích v 17. století. Věřiteli, jemuž dlužník neplnil, přestože byl držen v podstatně jako rukojmí, nakonec beztak nezbylo než se hojit zabavením majetku ležícího dlužníka. Ležení bývalo běžně sjednáváno, svým věřitelům se takto například ve Špýru zavázal v r. 1349 i Karel IV.

Odklad exekuce proti zemědělcům

Zákonem ze dne 5. května 1933 č. 74/1933 Sb. z a n. byl upraven výkon exekuce v zájmu hospodářskou depresí ohrožené výroby zemědělské. Vztahoval se na exekuční řízení soudní i berní, na exekuce mobilární i imobilární a zejména stanovil, že v exekučních věcech již zahájených odloží exekuční soud nebo úřad k návrhu dlužníka výkon prodeje na dobu do 31. prosince 1933. Zákon obsahoval i řadu výjimek, např. vylučoval odklad dražby, šlo-li o pohledávku mzdy nebo výživného podle zákona, o výměnek, o pohledávky ze zápůjček, na jejichž základě byly vydány zástavní listy nebo dílčí dlužní úpisy, či o nové pohledávky, vzniklé po 9. květnu 1933. V případě mobilární exekuce nešlo odložit dražbu věcí, které nesouvisely s provozováním zemědělského podniku.

Ležení

Institutem středověkého, zprvu německého a od 13. století i českého práva, bylo ležení. Jednalo se o donucovací prostředek proti dlužníku, který se předtím k zajištění závazku smluvně zavázal, že se, nezaplatí-li včas, dostaví ihned po splatnosti dluhu či po zvláštní výzvě na jemu určené místo a tam na své náklady setrvá, dokud nebude dluh zaplacen. Dlužník za sebe mohl poslat náhradníka, těmto osobám se říkalo ležáci. Právě jejich často nezřízené chování, jakož i okolnost, že náklady spojené s ležením snižovaly dlužníkovu solventnost, zavdaly příčinu ke zrušení institutu ležení, a to v Německu již v r. 1577,

PROFESNÍ PROFIL NOVÉHO SOUDNÍHO EXEKUTORA

Komorní listy představují novou soudní exekutorku, která uspěla ve výběrovém řízení a dne 28. května 2015 byla jmenována ministrem spravedlnosti.

Mgr. Jaroslava Schafferová

soudní exekutorka
Exekutorského úřadu Brno-venkov

Odkud pocházíte?

Ze Slovenska, kde jsem se před téměř 42 lety narodila. Do České republiky – Brna – jsem přesídlila ještě za trvání Československa v roce 1992 s nástupem na vysokou školu. Studium a magisterskou zkoušku jsem absolvovala na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a po ukončení studií jsem v Brně již zůstala pracovat. Od roku 1997 až do roku 2005 jsem pracovala v bankovníctví, v bance s mezinárodní účastí, kde jsem měla možnost využít svých jazykových znalostí z německého jazyka. Po přesunutí centrály banky do Prahy jsem zůstala věrná Brnu a nastoupila do zaměstnání k JUDr. Karlovi Urbanovi, soudnímu exekutorovi Exekutorského úřadu Brno-město, kde jsem působila až dosud. Od roku 2008 jako kandidátka a od roku 2013 pak jako zástupce soudního exekutora. Zde jsem načerpala veškeré své dosavadní zkušenosti z oblasti exekuce a jsem velice ráda, že jsem mohla tyto zkušenosti získávat právě na úřadě JUDr. Karla Urbana.

Jak chcete vést svůj exekutorský úřad?

Po převzetí exekutorského úřadu se zaměřím na zlepšení organizace úřadu, zvýšení efektivity vymáhání, „elektronizaci a automatizaci“ úřadu. Přístup k účastníkům je jediný možný – rovný a nezávislý.

Kdy jej chcete otevřít?

Ráda bych co nejdříve, je to funkční úřad a není dobré nechávat oprávněné i povinné „v nejistotě“. Jsem samozřejmě limitovaná různými lhůtami a povinnostmi, které nelze urychlit. Zákonná lhůta činí tři měsíce, počítám ale s dřívějším otevřením v průběhu letních měsíců.

Jak se díváte na současné postavení soudního exekutora?

Exekutor je vnímán velice negativně, a to zejména u laické veřejnosti. U odborných příbuzných profesí, které znají danou problematiku, je exekutor vnímán lépe. Cestou ke zlepšení vnímání postavení exekutora vidím ve zvýšení informovanosti o pozitivních přínosech exekutorů a dále důsledném uplatňování rovného přístupu k účastníkům řízení. Nejen v médiích je exekutor brán pouze jako „nějaký“ podnikatel a zcela uniká podstata exekutorské činnosti, kterou je zejména výkon rozhodnutí státu, soudní či výkonné moci a exekutor v zásadě zajišťuje to, aby bylo takové pravomocné rozhodnutí naplněno. Ráda se v budoucnu zapojím do každé činnosti, která povede ke „zlepšení pověsti“ soudních exekutorů, a to cestou jak publikační činnosti, tak účastí v komorových orgánech.

ABSTRACTS

Mgr. Bc. Petra Konečná

New Concept of Marital Property Influence on Enforcement Procedure from the Spouse's Point of View

With the recodification of private law, especially imminently after the new Civil Code coming into force, the "End of marriages in Czech republic" was spoken about because due to its content, ignorance and media hysteria, it suddenly appeared as reasonable not to enter into marriage and therefore protect at least part of family assets against law enforcement. The objective of this article is more than a year after law No. 89/2012 Coll., Civil Code, came into force, to summarise and evaluate its influence on enforcement procedures' reach into marital property firstly from the spouse's point of view.

Mgr. Jan Kubizňák

Off-hand Sale (not only) in Enforcement Procedure

The article aims on specific diversion from standard course of enforcement procedure based on § 44a Par. 4 of Enforcement Act which is sometimes referred to as off-hand sale. It tries to capture the systematic classification itself and doctrinal grasp of this instrument. The author also comes up with suggestion how the judicial officer should approach the issue while making use of this enactment. Last but not least, the author seeks answers to troublesome interpretation and application issues related to the off-hand sale.

Mgr. Hynek Horák

Substitution of Defendant's Will to Terminate a Contract within Enforcement Procedure

With effect from 1st January 2013, the Act No. 396/2012 Coll. extended § 312 Act No. 99/1963 Sb. of Civil Procedure Code (further referred to as "CPC") by regulation enabling to substitute defendant's will as far as it concerns other claim. It does not come up with new way of accomplishing the enforcement procedure, it attempts to improve current ways by rising the effectiveness of covering the defendant's claims which are due in the future and often bound to further legal acts. This new instrument brings problem with effect on procedures which commenced before the effect of the regulation.

Mgr. et Mgr. Jiří Flam

Synergy Cooperation of Third Parties within Enforcement Procedure with Regards to Amendment of Enforcement Act, Act No. 139/2015 Coll.

The author discusses legislation on synergy cooperation of third parties within the amendment of Enforcement Act, Act No. 139/2015 Coll. He focuses on new obligation of judicial officer to consider marital property arrangements between spouses in case the arrangements are listed in Document Register on Marital Property. The obligation of judicial officers brings obligation to Chamber of Notaries to submit the enlisted data on written request of judicial officer free of charge. There is a technical legislative mistake being pointed out, which could possibly make the amendment ad absurdum legally ineffective, because verbatim interpretation of the amendment can possibly come to conclusion that judicial officer may not take the content of documents on marital property arrangements into consideration.

CONTENT

INTERVIEW	6	Claim Enforcement System Probably Does not Work Interview with Mgr. Pavla Fučíková, President of Chamber of Bailiffs of The Czech Republic	30	Synergy Cooperation of Third Parties within Enforcement Procedure with Regards to Amendment of Enforcement Act, Act No. 139/2015 Col. Mgr. et Mgr. Jiří Flam	
ARTICLES	10	New Concept of Marital Property Influence on Enforcement Procedure from the Spouse's Point of View Mgr. Bc. Petra Konečná	FROM THE COURT PRACTICE	34	Court Practice of the Constitutional Court Section prepared by Mgr. Ing. Lucie Mikmeková
	19	Off-hand Sale (not only) in Enforcement Procedure Mgr. Jan Kubizňák		37	Court Practice within Enforcement Matter Section prepared by Mgr. David Hozman
	27	Substitution of Defendant's Will to Terminate a Contract within Enforcement Procedure Mgr. Hynek Horák	FROM HISTORY	42	What's New JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
			CHAMBER NEWS	44	Professional Profile of a New Bailiff Mgr. Jaroslava Schafferová

Komorní listy

dvacáté třetí číslo
www.ekcr.cz

vzor citace

PŘIJMENÍ J. Název článku. Komorní listy, 02/2015. Praha: Exekutorská komora ČR, 2015. s. xx. MK ČR E 19153.

Redakční rada

prof. dr. Armanas Abramavičius
Mgr. Petra Báčová
JUDr. et PhDr. Stanislav Balík
Mgr. David Hozman
Mgr. František Korbek, Ph.D.
JUDr. Milan Makarius
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.
Mgr. Pavel Tintěra

zdarma
náklad 800 ks
vychází čtvrtletně
datum vydání 08. 06. 2015

MK ČR E 19153
registrace Ministerstva kultury ČR
ISSN 1805-1081 (print), ISSN 1805-109X (on-line)

**Komorní listy (print i on-line)
jsou zapsány na Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik
vydávaných v České republice.**

adresa redakce

Exekutorská komora České republiky
IČ: 709 40 517
Komorní listy
Na Pankráci 1062/58
140 00 Praha 4

kontakt

tel.: + 420 210 311 000
e-mail: redakce@ekcr.cz

překlad

Mgr. Tereza Lungová

sazba a tisk

PRINTECO s. r. o., Brno

Publikování, pořizování kopií tohoto časopisu a jejich šíření třetí osobou je bez písemného souhlasu redakční rady Komorních listů či vydavatele zakázáno. Zakázáno je též publikování, pořizování kopií jednotlivých článků a jejich šíření třetí osobou bez písemného souhlasu redakční rady Komorních listů a autora příslušného textu. Uvedené se vztahuje na tištěnou i elektronickou verzi časopisu.

**Komorní listy
produkuje, vydává a distribuuje
Exekutorská komora České republiky**

KONKURSNÍ NOVINY

SPOLEHLIVÝ PRÁVNÍ ZDROJ

ROČNÍ PŘEDPLATNÉ
PRÁVNÍHO BULLETINU
SE SLEVOU 31%

JEN ZA 828,- Kč

Objednejte ještě dnes na www.kn.cz

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ uvádějí 11. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

Jsem právník. právník roku

Partneři soutěže:

- Soudcovská unie ČR
- Notářská komora ČR
- Exekutorská komora ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Jednota českých právníků

Ceny sv. Yva může získat v jednotlivých kategoriích příslušník kterékoli právnické profese, pokud v oblasti svého působení dosáhne mimořádných výsledků. V kategorii Právnická síň slávy jde o ocenění za celoživotní dílo. Nominovat kandidáta může veškerá odborná veřejnost.

Nominace jsou přijímány
na www.pravnikroku.cz
od 30. 5. 2015 do 31. 10. 2015.

Zde jsou k dispozici i podrobné instrukce k nominacím a nominační formuláře. Informace o Právníkovi roku 2015 naleznete též na webových stránkách všech partnerů soutěže a ve všech právnických periodikách.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním gala-večeru se společenským programem v lednu 2016. Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin advokacie č. 10/2015.

Stálé kategorie:

- Občanské právo (hmotné, procesní)
- Trestní právo (hmotné, procesní)
- Obchodní právo
- Právo informačních technologií
- Právo duševního vlastnictví
- Správní právo
- Lidská práva a právo ústavní

Stálé kategorie se zvláštními kritérii:

- Talent roku (pro mladé začínající právníky do 33 let věku)
- Ocenění PRO BONO
- Právnická síň slávy (za výjimečný celoživotní přínos českému právu)

Mercedes-Benz

